

Стенографски дневник

НА

39. заседание

Четвъртък, 13 февруари 1947 г.

(Открито в 15 ч. 5 м.)

Председателствувал подпредседателят Атанас Драгиев. Секретари: Иван п. Димитров и Димитър Чорбаджиев

Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Съобщения:	Стр.	Говорили:	Стр.
Отпуски	623	Запитвач Тончо Тенев	623
Питане	623	М-р Манол Сакеларов	627
Запитване	623	Александър Миленов	632
По дневния ред:		Стефан Димитров	635
Запитване от народния представител Тончо Тенев към министъра на електрификацията и природните богатства относно недостатъчното производство на каменни въглища в мини „Перник“. (Отговор — разискване)	623	Дневен ред за следващото заседание	637

Председателствувал Атанас Драгиев: (Звъни) Присъствуват нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: Александър Герасимов, Пайленов, Ана Розенберг, Анастас Цигичев, Анастасия Каварджикова, Ангел Бъчваров, Андрей Андреев, Ахмед Якубов, Борис Костов, д-р Борис Владимиров Ненов, Бочо Илчев, Васил Иванов Мавриков, д-р Васил Петков Ханджиев, Вичо Атанасов Начев, Владимир Поптомов, Вълчо Панков Ненков, д-р Вляра Златарева, Гани Радев Костов, Ганю Златинов Ванчев, Георги Желев, Георги Колев, Георги Костов, д-р Георги Петков, Георги Босолов, Господин Димов, Гочо Нейков, Грудя Атанасов, Деню Попов, Димитър Върбанов, Димитър Запрянов, Димитър Нейков, Димо Костадинов, Лишо Тотюзов, Добри Бодуров, Доню Минчев, Ефрем Митев, Желю Тончев, Желязко Стефанов, Иван Станков, Иван Попиванов, Иван Гутев, Иван Кишмеров, Исмаил Халил Сарходжов, Йордан Попов, Йордан Костов, Йордан Ковачев, Йордан Чобанов, Йордан Иванов, Кирил Клисурски, Кирил Лазаров, Коста Крачанов, Коста Гицов, Костадин Дечев, Кочо Бонев, Крум Славов, Кръстьо Добрев, Кръстьо Кръстев, Лалю Ганчев, Любен Дамьянов, Макра Голева, Манахил Въков, Марин Шиваров, Милан Димов, Минчо Минчев, Митю Селев, д-р Михаил Геновски, Младен Големански, Мустафа Билялов, Неделчо Костов, Недю Жеков, Недялко Атанасов, Никола Николов, Никола Разлогинев, Никола Минчев, Никола Падатанев, Никола Попов, Пело Пеловски, Петко Стоенчев, Петко Петков, Петър Запрянов, Петър Коев, Петър Сърбински, Петър Янчев, Първа Димитрова, Ранчо Кемениджиев, Слав Баджаков, Слави Пушкарков, Сотир Георгиев, Спас Николов, Сребро Бабаков, Стамо Костадинов, Станю Василев, Стефан Осиковски, Стою Неделчев, Стоян Атанасов, Тачо Ласкалов, Титко Черноколев, Толова Косева, Тоню Желев, Христо Илиев, Христо Юрков, Цанко Нейков, Яна Манева, Яни Янев, Янко Атанасов и Янко Комитов.

Съобщавам, че председателството е разрешило отпуски на следните г-да народни представители: Александър Найденов — 2 дена, Атанас Петров — 1 ден, Георги Ланков — 2 дена, Георги Кръстев — 2 дена, Господин Димов — 2 дена, Дара Михайлова — 2 дена, Деню Попов — 2 дена, Йордан Костов — 2 дена, Минчо Драндаревски — 1 ден, Петър Запрянов — 2 дена, Петър Сърбински — 2 дена, Петър Янчев — 2 дена, Първа Димитрова — 1 ден, Стоян Кърлов — 2 дена, Петър Павайотов — 1 ден и Недялко Атанасов — 1 ден.

За следните г-да народни представители, които искат отпуски, следва да се иска съгласието на Събраниято.

Вичо Атанасов иска 2 дена отпуски. Ползувал се е досега с 22 дни отпуски. Които са съгласни да му се разреши исканият отпуски, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Д-р Георги Петков иска 4 дни отпуски. Ползувал се е досега с 20 дни отпуски. Които са съгласни да му се разреши исканият отпуски, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Д-р Михаил Геновски иска 15 дни отпуски. Ползувал се е досега с 10 дни отпуски. Които са съгласни да му се разреши исканият отпуски, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Постъпило е питане от пловдивския народен представител г-н Христо Пунев до г-на министъра на вътрешните работи относно поставянето на милиционерски пост пред редакцията на в. „Свободен народ“.

Това питане ще бъде изпратено на съответния министър и с негово съгласие ще се определи ден за отговор.

Постъпило е запитване от старозагорския народен представител г-н Минчо Драндаревски до г-на министъра на народната просвета относно уволнението на учители в Старозагорската област.

Запитването ще бъде изпратено на съответния министър и с негово съгласие ще се определи ден за отговор.

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Отговор на запитването на народния представител инж. Тончо Тенев към министъра на електрификацията и природните богатства.

Има думата г-н Тончо Тенев, за да развие своето питане.

Тончо Тенев (ЗНП): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Днес на вас е представен да разгледа въпрос за най-насъщната нужда в момента за народ и стопанство — този за топливото, въглищата. Като така аз се надявам, че народното представителство ще погледне с необходимата сериозност на сложното за разглеждане запитване — защо няма въглища.

И наистина, когато студът сковава всичко; когато мръзят деца, стари, болни и здрави; когато десетки влакове ежедневно се отменят или закъсняват по липса на въглища или на достатъчен такъв; когато училища, болници, обществени учреждения преустановяват своята дейност; когато България, българският народ и народното ни стопанство изживяват истинско народно бедствие по липса на въглища; когато възгласите: „Дайте въглища“ и „Защо няма въглища“ са всеобщии, на никого тук в тази зала не е простено да се затваря очите пред тази всеобща беда, колкото и нежелателно да му е това.

Трагедията не би била толкова голяма, ако не бяха неоснователните декларации, че всеки за зимата ще получи достатъчно въглища. В такъв случай мнозина сякаш да се търсят цял за болката. Доскоро чрез правителствената преса, чрез радиото и от трибуната на Народното събрание се възгласяше от най-отговорни фактори, включително и от министри: „Производството на въглища се е увеличило, взети са всички мерки, за зимата никой да не остане без въглища, в мните се работи ударно, производството е над 10 хиляди тона дневно.“ А г-н министърът на електрификацията и природните богатства само 20 дни преди изтичането на миналата година заяви от тази трибуна: „Производството на мини „Перник“ ще достигне рекордното такова.“ Това ще рече производството да бъде около 3.100.000 тона, когато в същност са произведени едва 2.800.000 тона. С право трябва да се запита г-н министърът: не смята ли той, че тези безотговорни твърдения далеко от истината са еднакво вредни за обществото, както и самата липса на въглища? Без друго на някои им е топло, но народът и сега мръзне, както и миналата година, както това ще бъде и идущата. Но „Видозден“ дойде. Разбра се, че всичко е било само празни обещания, защото и сега няма достатъчно въглища.

Без особени статистически сведения и числа може да се докаже, че липсата на въглища днес се дължи на недостатъчното и недоброкачествено производство, а не на увеличена консумация, защото сега износ не се прави, както през 1945 г. и годините преди 9 септември. Сега на селото не се дава нито една перникска въглища. Провинциалните градове също не получават нищо. Сама София мръзне и получава по-малко въглища от преди. Тази кон-

статията би следвало да направи г-н министър Сакеларов, а не да се остави да бъде заблуден, а чрез него и всички вне тук, какво през 1946 г. производството на минни „Перник“ е било рекордно толкова, че действително производството е било голямо, като се аргументира с несериозни доводи и подкавя невярващите да отидат на калтария в Перник. Питам г-н министър: знае ли сега вече, че е грешно осведомен? Защото производството в минни „Перник“ за 1946 г. не е рекордно, а само 2.800.000 тона, добити при най-голямо напрежение на съоръжения и хора, хищническа експлоатация, влошено качество, продадена пляка и непресети въглища за отопление, както никога преди. За да бъде обаче рекордно, производството е трябвало да бъде над 3.100.000 тона, а не 2.800.000 тона.

Не би била толкова голяма бедата, ако показаното през 1946 г., макар и намалено, производство е реално и ако това бяха въглища с не голяма част камъни, пръст и пепел. Г-н министърът е техник и разбира какво нещо е топливен ефект и калория. Ако сегашното производство на минни „Перник“ се сравня по калоричност с предишното, то ще е в същност далеч под 2.800.000 тона, защото камъните, пепелта и пръстта не дават калории — те не топят. Сигурен съм, че за влошеното производство и качество ще се намери начин за оправдание. Отговорът за всички подобни случаи е един и същ: лошо наследство, изхабени съоръжения и влошени технически условия. Това са общоупотребяемите термини, които могат да се чуят на всеки митинг, на всяко събрание, казвани от всеки правителствен оратор, от всеки представител на правителството при всеки и за всеки случай. Те обаче за мините нямат приложение. С тях могат да бъдат заблуждавани само несведущи лица.

Ако всичко това е така, тогава как да си обясним факта, че до 9 септември производството на „Перник“ прогресивно растеше, а след 9 септември изведнаж спадна, за известно време наново се стабилизира и начина от май 1945 г. започна системно влошаване, както по количество, така и по качество? Лошо наследство от миналото има в едно направление, но то важи и за това. А то е, че не се направи нищо за откриване на нови минни, за разработване на нови обекти. Впрочем и сега не е направено нищо в това отношение, както ще видим при друг случай. Достигнатото обаче положение до 9 септември трябваше да се запази, а това значи, производството днес само от минни „Перник“ да е далеч над достигнатото преди, а не да е далеч под него.

Що се отнася до изхабените съоръжения, и то не е извинение, защото за един месец или година-две не могат съоръженията да бъдат така изхабени, че да окажат толкова голямо влияние върху количеството, а още по-малко върху качеството.

Най-после идва третият оправдателен аргумент — влошени технически условия, което трябва да се разбира: влошени въглищни пластове. И това оправдание не важи, защото техническите условия на въглищните пластове в минни „Перник“ са същите, каквито бяха преди година-две и пет. Мога да уверя народното представителство, че обективна естествена причина няма, която да е повлияла за влошаване производството на „Перник“ било по количество, било по качество. И ако въпреки лесата на обективни причини производството е влошено в сравнение преди 9 септември и системно се влошава след тази дата, заключението е, че има субективни причини и че изкуствено е причинено влошаването. Този е и самият факт.

Че действително съществуват резки граници между производството от преди и сега се вижда от сравнението, което ще направя. Ще изключа 1944 г. като ненормална, тъй като поради бомбардировките и пречките от въздушните тревоги мините не работеха редовно. Но ако тези причини не са съществували, производството е шло да бъде по-добро от предшестващата 1943 г. Това личи от обстоятелството, че за месеци, през които са били отстранени горните пречки, производството е било също добро.

Производството на въглища за последните седем години без 1944 г. от всички минни, частни и държавни, и от минни „Перник“ е следното: през 1939 г. са произведени: от държавни минни — 1.821.000 тона, само от „Перник“ — 1.652.000 тона, от частни минни — 458.000 тона, общо — 2.280.000 тона. През 1940 г. са произведени: от държавни минни — 2.222.000 тона, само от „Перник“ — 2.042.000 тона, от частни минни — 527.000 тона, общо — 2.750.000 тона. През 1941 г. са произведени: от държавни минни — 2.466.000 тона, само от минни „Перник“ — 2.287.000 тона, от частни минни — 505.000 тона, общо — 2.972.000 тона. През 1942 г. са произведени: от държавни минни — 3.070.000 тона, само от „Перник“ — 2.849.000 тона, от частни минни — 555.000 тона, общо — 3.565.000 тона. През 1943 г. са произведени: от държавни минни — 3.292.000 тона, само от минни „Перник“ — 3.079.000 тона, от частни минни — 582.000 тона, общо — 3.882.000 тона. През 1945 г. са произведени: от държавни минни — 3.111.000 тона, само от минни „Перник“ — 2.865.000 тона, от частни минни — 444.000 тона, общо — 3.557.000 тона. През 1946 г. са произведени: от държавни минни — 3.053.000 тона, само от минни „Перник“ — 2.814.000 тона, от частни минни — 443.000 тона, общо — 3.449.000 тона.

Дълга да забележа, че за частните минни цифрите може да не бъдат точни, тъй като аз не получих никакви точни сведения от Министерството на електрификацията и природните богатства. Обърнах се официално с две писма до министъра да дадат отговор, обаче това ми се отказа и аз бях принуден, където мога и както мога да се сълюбя с тях данни. Не мога да разбера наистина какво беше да загуби народното стопанство, ако аз бях получил тях данни. Смятам, че само полза можеше да има и народното стопанство, и министерството.

От далечните числа се вижда, че производството на въглища от 1939 г. насам се е прогресивно увеличавало, като още в 1942 г. е било по-голямо от миналата 1946 г. с около 100.000 тона.

Производството на минни „Перник“ също още в 1942 г. е било по-голямо от сегашното. Сравнението ни показва, че 1946 г. е по-зле в производствено отношение и от 1945 г.

Тук му е мястото да запитам г-н министър: известен ли му е този факт и как да се обясни той? Защо до 9 септември производството на въглища системно се е покачвало? Защо след тази дата е паднало и продължава да пада? Не са налице, както казахме, никакви съществени причини, производството на „Перник“ за 1946 г. да е по-малко от това за 1945 г., а то при всеобщо-признато влошено качество. Видяхме, че обективни причини за понижаване на производството няма, освен може би тези, че по-рано се знаеше кой ще и кой плаща, а днес кой ще не се знае, а плаща народът. Ето причината за влошеното производство.

Мога да твърдя с положителност, че и текущата година ще бъде лоша, дори по-лоша и от миналата година, защото всички фактори, които пречат на доброто производство, са налице и не виждам сила, която да ги премахне скоро.

Но, г-жи и г-да народни представители, не е най-лошото, че през 1946 г. са произведени близо 300.000 тона по-малко въглища от преди 9 септември и с 70—80 хиляди тона по-малко от 1945 г. В действителност положението е още по-трагично. Така през 1946 г. е произведено много по-малко от показаното, ако се вземе под внимание, че голяма част от това, което се сочи за въглища, е в същност камък, пръст или пляка. Че това е така, говорят много обстоятелства. Това ще ви каже всяка домакиня, всеки огняр и всеки служащ по б. д. ж. Това се потвърди и на конференцията на частните минни от всички, включително и от държавните органи. Всеки от вас, който пътува по б. д. ж., не знае нито кога ще тръгне влакът, нито кога ще пристигне. Много често влакове спират в сред полето. Казва се: „Няма пара.“ А защо няма пара? Въглищата били лоши и не могат да вдигнат такава. Проследете бюлетините на Дирекцията на б. д. ж. Там ще видите, че няма влак да не е закъснял. Причина — лошите въглища. Увеличеното количество въглища за железниците при по-малък трафик също говори за влошено качество. И купичката сгурия по улиците показват това. Всяка домакиня ще ви каже, че ако туря днес една кофа въглища в печката си, изважда две кофи пепел и сгурия. Че всичко това е вярно, показват и анализите на въглищата от б. д. ж., които дават сега пепелно съдържание около 28—30%, в отделни партиди достига и до 40—45% пепел, срещу 18—20% за минало време.

Откъде иде това влошаване на качеството? Заинтересуваните отговорни фактори ще ви отговорят: влошили са се условията, пластовете сега са нечисти. Но ако сушата може да бъде оправдателна за недоимка по изхранването, един аргумент за влошени минни условия не може да заблуди никого. Не, г-да, днес въглищните пластове в Перник са такива, каквито бяха преди една, две, три и пет години. Влошаването на качеството не е естествено, но изкуствено причинено. Че това е така, ще ви покаже най-добре проследяване процеса на въглищното изкопаване, а именно: добиването на въглищата в Перник става, като въглищният пласт се подкопва на дълбочина ръчно 1.20 м., а с машини до 1.50 м. След тази работа се пробиват със свредли дупки на същата дълбочина, зареждат се с взрив и се бомбардират. В зависимост от дълбочината на подкоча и количеството на взрива е и едрината на разкъртените въглища. Така, на едри буци излизат и примесите — глина, пляки и пр. Следва товаренето. При него работникът отбига камъка, глината и пляките от въглищата. Тук е най-важният момент — въглищата да се дават чисти. Подкопването обаче е най-тежката и отнемаща най-много време работа на работника. Той, който работи на акорд, има интерес тази скъпо струваща му работа да я избегне. А това се постига, като се прави малък подкоп или изобидо не се прави такъв и се зареждат много бомби. В случая пластът се пак разкъртва, но въглищата се раздробяват на дребни буци и на прах. Същото става и с примесите в пласта, глината, пляки и камък, които се замесват с въглищата. Едно разделяне в такъв случай е невъзможно и въглищата излизат с много пепел и нечисти. Всяко това се товари и минава за въглища. По този начин производството се увеличава с 20—30%, песте се работна ръка, показва се по-голямо производство, но само фиктивно. Вредите от този престъпление са огромни. Заплаща се за производството на неупотребен материал, транспортира се по б. д. ж. вреден товар, повреждат се локомотиви, закъсняват влакове и пр.

Защо се допуска всичко това? По две причини: поради недостатъчен контрол, от една страна, и умишлено, от друга. Недостатъчният контрол е резултат на общата деморализация, а умишлено се допуска всичко това от отговорните фактори, за да се заблуждава обществото за голямо производство и за да получат всички служащи в Перник втора заплата под формата на премии за преизпълнен наряд и повишена производителност. Ако днешното производство на минни „Перник“ се приравни по качество с по-ранните години, т. е. ако се вземат само въглищата за действителното производство и се приспадат 20—30% камък, пръст и пляки, ще се окаже, че производството сега ще е около 2.000.000 тона годишно.

Може да се постигне едно добро почистване на въглищата, когато работникът си изпълнява добросъвестно работата и когато надзорът следи и не допуска да се товарят камъни и пляка, вместо въглища. Съществуват редки наредби, които, ако се изпълняват, не е възможно влошаване на качеството.

Видяхме, г-да и г-жи народни представители, че производството на въглища от минни „Перник“ е намаляло. От друга страна, видяхме, че и качеството е влошено, което е равносилно на по-голямо понижаване на производството. Това са безспорни факти, които, както и да ги циклират заинтересуваните отговорни фактори, са

достояние на всекиго. По-добре е за всички да се признае истината и да се пристъпи към другия въпрос: коя е причината за това хаотично положение в най-важните отрасли на нашето стопанство — въгледобиването? На този въпрос отчасти отговаря бившият министър на електрификацията и природните богатства Трайчо Костов, който в същност е отговорен за работата в мините през 1946 г. Той казва: „Закъснеността за работа, прехвърлянето на пускане на работата, самоволните отсъствия, неизпълнение нареденията на началниците, небрежното отношение към работата и машини, разхищението и дори кражбите на материали са все още често явление в държавните предприятия. Професионалните организации сами не водят борба срещу нарушителите на правилниците и трудовата дисциплина, а когато началниците се опитват да използват своите дисциплинарни права, за да налагат наказания на нарушителите, те не само не срещат съдействието на професионалните организации, но последните в редица случаи поемат защитата на провинените. Срещу някои строги и вискателни началници, които в интереса на производството искат строгата организация и трудова дисциплина, някои профорганизации подеват кампания, припосмяйки техните действителни или мнимы прегрешения пред работниците през фашисткото минало и обявявайки ги за това основание за фашисти. Създава се в предприятието едно такова положение, при което началстващият персонал престава да се чувства като командир и отговорник за производството. За да не си създават неприятели с работниците, началниците често си затварят очите пред груби нарушения на правилниците и трудовата дисциплина, скръстват ръце и престават да се интересуват от производството и т. н. Няма какво да се каже повече, освен да се пожелае да се пристъпи към действие и пресече пътят на това грубо вмешателство на неоторговни фактори в работата на предприятията, което дезорганизира в буквалната смисъл на думата въгледобивното производство. Ние обаче не вярваме, че ще може да се направи нещо, както г-н Трайчо Костов не е могъл да направи нищо, защото о.ф. комитети и профкомитети — та това е о.ф. власт.

За илюстрация обаче на казаното от министър Трайчо Костов ще приведа няколко примера и специално ще кажа как бе разстроен организационният апарат на мина „Перник“ от неоторговните фактори, о.ф. комитети и профкомитети, и как аз, гоненият, интернираният, затваряният, уволняваният антифашист станах „фашист“, „реакционер“ и какво ли не още.

Непосредствено след 9 септември бях в мина „Перник“. Почнаха да се формират о.ф. комитети към всички служби. Начело излезнаха хора, които аз знаех за такива на падания режим, някои от които имаха за задача да следят и моят дейност. Разбрах какво ще стане и затова свиках всички новоизлюпени десетосептемврици, като ги помолих да не разстройват забавения апарат с замесването му с такъв, от който явно беше какво можеше да се очаква. Единодушият отговор беше, че това са фашистки схващания и че новото именно щяло да увеличи производството. Видях се безсълен и си замислих. Между прочем производството от 9—10 хиляди тона преди 9 септември падна до 4.000 тона дневно. Железници и индустрии щяха да спрат, ако не бяха резервите, складиращи от прежитите години. Очевидно това положение не можеше да продължи.

И така в края на месеца бях поканен да заема поста главен директор на мините. Положението само за десетина дни бе така влошено, че бяха необходими цели два месеца, за да се възстанови горе-долу нормалното производство. Мъчно беше да се впуши на хора, по професия зарзаватчи, кебапчи и други подобни, ставали фактори, че не им е работа и че не е по силите им да се занимават с минни въпроси. Те обаче пишеха ежедневно дописки до пресата за увеличено производство, когато и за децата беше ясно, че производството е намалено. Не можеше да бъде друго, когато хора, самоначинили се за ръководство на Рурдничарския съюз, държат речи в следния смисъл: „Драги миньори, няма вече инженери, няма вече кондуктори, вне сте всичко.“ Принудих се да издам една заповед, подобна на казаното от министър Трайчо Костов, по функциите на о.ф. комитетите, която за онова време се изтъкува като ерес и противонародна.

„Държавни минни. Заповед № 633. Редът и дисциплината в някои служби на мините не е такъв, какъвто повелява новото време, вследствие на което производството на мините не е това, което трябва да бъде и което моментът налага. От друга страна, макар че в неделя дни не се работи, с което месечно се губи за държавата около 30.000 тона въглища, следователно всички си отпочиват, производителността е паднала в сравнение с миналата година за същия период време, когато се е работило без никаква почивка, с 2.500 кгр. на падания, което се равнява на около 2.500 тона дневно по-малко. Отчасти това се дължи на криво разбирано предназначението на комитетите на Отечествения фронт както от страна на ръководителите на службите, така и от самите членове на комитетите на Отечествения фронт.

С цел засилване дисциплината и запазване реда — първите предпоставки за по-добро производство, по-голяма производителност и правилно функциониране на всички служби, припомням правата и задълженията на началниците на всички служби при мините, а именно:

Началникът на службата е отговорен за нейното правилно функциониране и като така той е пълен разпоредител с нея. Той не може да възбужда да разпорежда който и да е друг в службата му било по персонални въпроси — кой къде да работи, било по технически — как да се извърши. Също така той е който ще преценява кой не отговаря на мястото, което заема и оглед необходимостта му за работата, с която е натоварен.

Всеки началник обаче е длъжен да изслушва всички препоръки, дадени в интереса на работата, от което и да идат те — комитетите на о.ф., подведомствените му органи или работниците. Нещо повече, той сам трябва да търси тяхното съдействие. Той обаче е, който преценява кое е в интереса на работата и кое не и като така може да приема или не препоръката.

Началникът, висш или низш, който не се придържа в гореказаното, е дезертирал от положението, което заема, и е вреден за предприятието. За всички такива случаи ще се държи сметка — и т. н. 18 октомври 1944 г.“

С много труд положението към средата на м. ноември се нормализира и мините до 1 май дадоха производство по-голямо от по-рано. Резултатът безспорно щеше да бъде по-добър, ако о.ф. комитетите не разстройваха ежеминутно реда и морала. След като производството бе стабилизирано и повишено, неотговорните фактори по даден знак наново подеха борбата и то направо срещу главния директор. Борбата бе поведена от едно лице, което разбираше новото — нему да е добре. След като разбра, че при мен той няма да намери поведе борбата. Например аз му отказвах минната кола да отиде на разходка до Шумен. Въпреки това, той е помислял на милицията взе колата. Колкото и да бе голям фактор, аз го избоблих и доведох до Министерския съвет. От момента обаче на новите атаки срещу мен наново производството падна и десега още не може да се съвземе. Не може да бъде и другояче. Работникът, каран насил да ходи на митинг, да се съгласява с неща, които са извън неговата воля, не може да не действа изключително, че няма никакво значение дали ще бъде добросъвестен или не. Техническият и инженерният персонал разбра, че ако за техния главен директор, доказан антифашист, всеки работник може да говори каквото ще и да му иска смъртта, какво остава за по-низшите служители? Че работникът не работил достатъчно, че не се явявал на работа, че не почиства добре въглищата, че се разхищават материалите — за това никой не се интересувал. И действително след последния митинг в Перник в края на м. април производството катастрофално падна. Аз бях фактически от този момент в оставка и с заповед предадох всичките си функции на моя помисник. Чеках разпореждане от г-да министрите.

Това, което ставаше в „Перник“, беше и навсякъде другаде. Това продължава и сега. Доказателство е слабото производство и влошено качество.

Каква дисциплина искате в мините, например в Маришкия басейн, когато там умре в ареста на минамата инж. Димитров, дългогодишен служител в държавните минни, без всякакво провинение към службата или към новата власт? Кой инженер смее след този случай да направи бележка на когото и да е, щом виновниците за смъртта на техния колега се разхождат свободно? Ако с един инженер може да стане това, защо да не бъдат избити зъбите на един кондуктор, ако той има смелостта да направи бележка на недобросъвестните? В една частна мина в Маришкия басейн и това става. Разбира се, виновни няма. Но ако всичко това е възможно, защо да не е възможна гавра с един държавен инженер и инспектор, който също е забравил, че днес имат думата о.ф. комитетите и профкомитетите? Нему не е работа дали се работи или спя. Че след всичко това няма достатъчно въглища даже за електрическите централи, не трябва никому да е чудно. Чудното е, че все пак има въглища.

Няма защо да ви привеждам други примери. Те са много все от същия характер. Смело може да се каже, че докато има о.ф. комитети и профкомитети в днешната им форма, няма да има повишение на производството и подобряване на качеството. Ръкополагания от опозицията! Много горчива истина, но все пак е истина.

Д-р Иван Пашов (ж): Ако нямаше тия комитети и това нямаше да има.

Тончо Тенев (ЗНП): Липсата на достатъчно работници се сочи също като причина за слабото производство. Ако има липса, тя трябва също да се обясни с действието на комитетите, които са подложени на масово гонение всички работници, които не одобряват по един или друг начин днешния ред и техните действия. Кметовете и милицията също имат голям дял в липсата на работници, тъй като по тяхно искане също стават уволнения. Няма никакво значение дали работникът е добър и неизменен. По-важна е партията. Към всичко това трябва да се посочи и деморализацията на работника от съществуващите порядки, вследствие на което той отбягва да работи или е нередовен. Ако действително има липса на работници, питам г-н министра, оправдано ли е гоненето на опитни работници, та да не се да не са с днешната власт? Та има ли някое по-голямо наказание от това да бъде принуден някой да работи и черната работа на миньора?

Един от мнозинството: Посочете случаи. Не говорете общо.

Един от опозицията: Ти не разбираш тия работи!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Тончо Тенев (ЗНП): И ако действително има нужда от работници, защо тогава се изискват при постъпването им о.ф. Сележии? Няма съмнение, че ако се премахнат ограниченията и деморализацията на работника от профкомитетите, ако престане неоснователното уволнение на работниците и се допусне принаването на работница без о.ф. бележки, не само ще има достатъчно работници, но ще има и излишни такива. А това ще рече, че производството ще се повиши, ако е вярно твърдението на министър Трайчо Костов. Не е излишно да ня каже отговорният министър, какво е направи и какво мисли да направи, за да се тури край на тази жо-

мания. От една страна се казва, че има нужда от работници, а от друга страна се уволняват и не се приемат нови. Така за 1945 г. са приети 5.000 нови работници, а са уволнени 5.400. За 1946 г. са приети само 1.900 работници, а са уволнени 4.000. Ето причината за липсата на работници.

Един от мнозинството: Това свободно съчинение Вие не го подкрепихте с нито един факт.

Ефрем Митев (с): Кажете името на този, който е вземал колата.

Тончо Тенев (ЗНП): Той е тук и смятам, че ще се обади.

Ефрем Митев (с): Ние не го знаем.

Тончо Тенев (ЗНП): Понеже думата е за работничеството, от интерес е да се знае, дали г-н министърът намира, че то в момента е достатъчно задоволено в материално и морално отношение и дали не е било по-добре преди 9 септември в сравнение с другите. Сраншоа до сега. В материално отношение масата минни работници сега са по-зле от по-рано и в сравнение с другите браншове работници, ако се вземе под внимание тежкия труд. Ето една от причините за нежеланието на работниците да идват в мините. При много по-лека работа навсякъде те могат да намерят по-висока надница. В морално отношение днес миньорът не може да се похвали с нищо по-добро. И сега не му се дават достатъчно отпуски и почивки. И сега, както през фашистко време, е каран принудително да работи посредством мобилизация. Към всичко това се прибавя и карането силно да слуша с часове всевъзможни оратории по митинги, събрания и пр.

Не намира ли г-н министърът за по-целесъобразно да се оставят свободно работниците сами да си избират работата и свободно всякога да я напускат, когато пожелаят? Тогава биха били най-полезни за производството и няма да се страхуват да постъпят на работа.

Ние обаче твърдим, че не липсата на работници е причина за влошеното производство, а по-малката продуктивност на работника сега в сравнение с по-рано. Слушайте сега фактите. Така през 1943 г. са изкопани 3.080.000 тона въглища с 3.995.000 надници; през 1945 г. са изкопани 2.870.000 тона въглища с 4.350.000 надници, а през 1946 г. са изкопани 2.810.000 тона с кръгло 4.300.000 надници, сметнато приблизително, защото, както ви казах, не можем да взема точните данни. Виждаме, че през последните години производството се намалява, а работниците се увеличават. Причината за туй, казвам, е общата деморализация.

Александър Миленов (к): А да има нещо изменение в жилата, в пластовете?

Тончо Тенев (ЗНП): Аз говорих за това. Познавам мините по-добре от всеки друг, защото съм работил 15 години там. Никога не може един пласт в една мина от масшаба на мини „Перник“ за една година, за две години, за пет години да се измени. Това са приказки, с които заблуждават и министрите, и всички неведущи. Тази истина трябва всички право да я погледнете и да кажете: това е вярно. (Ръкоплескания от опозицията)

Александър Миленов (к): Вие, когато работихте в рудника „Царева круша“, кои пластовете се работеха?

Тончо Тенев (ЗНП): В рудника „Царева круша“ се работеха тия пластовете, които се работят и сега.

Александър Миленов (к): Не е вярно! Идете там да проверите! (Ръкоплескания от мнозинството)

Райко Дамянов (к): (Към Т. Тенев) Няма да лъжеш ти!

Александър Миленов (к): Не Ви е срам да лъжете едно Велико народно събрание!

Тончо Тенев (ЗНП): Г-да! С отричане на истината не може нищо да се постигне. Аз не обвинявам никого. Аз изнасям истини, които могат да бъдат установени. С приказки нищо не се постига.

Държавните мини са едно голямо предприятие с многостранна дейност и като така те се нуждаят от компетентни ръководители. Тъймото обратното е обаче в случая. На най-отговорните места се назначават лица, нямали абсолютно нищо общо с минното дело. Безспорно, това обстоятелство е допринесло твърде много за деорганизиране на работата в мините и от там за влошаване качеството и слабото производство. Така за главен директор на мините е назначено лице, което никога преди не се е занимавало с минно дело, а още по-малко е учило как се копат въглища и ръководи една мина. Навистина оудващ е куражът на този господин, неговият морал и професионалната му етика. Неговият единствен ценз в случая е партийният. Но той и него не използва, защото, ако преди него все пак имаше стремеж за обуздаване на неотговорните фактори, той е напълно оставил всичко в техни ръце. И естествено резултатът е налице. Истинските лоши последствия от това некомпетентно ръководство обаче тепърва ще проличават, г-жи и г-да народни представители, защото лесно е да се яде готовото.

Идентичен е случаят и с така наречения „върховен разпоредител с въглищата“. Това е едно отговорно лице, от чието ръководство до голяма степен зависи смекчаването на въглищната криза. Но кой може от вас, г-жи и г-да народни представители, да се съгласи, че един ветеринарен лекар е действително подходя-

щото лице за разпоредител с въглищата? Та какво той разбира от въглища, от горивна техника, от локомотиви, от разработка на мини и т. н.? За съжаление, такъв по професия е днешният разпоредител д-р Ячо Кабановски.

Какво да кажем за друг един важен пост за мините — този във Върховния стопански съвет, засаман също от лице, чията дейност и професия нямат нищо общо с миньорството, а само с риболовството? Навистина объркани понятия! Чудно ли е при горните констанции, че няма въглища? Много е даже и това, което има. Г-н министърът е длъжен да изясни положението и да отговори ясно: навистина ли няма зад голямата Комунистическа партия, зад която стоели над 2 милиона души, поне трима души компетентни по минното дело, та се прибегва до случайни лица?

Какво ще каже г-н министърът за корупцията, която се пири в мини „Перник“? Не смята ли той, че и това обстоятелство действа деморализиращо върху персонал и работници и от там върху производството? Чул ли е нещо за така наречената експедиционна афера — продажба на въглища с хвърчащи квитанции? Знае ли за начета на един голям партиен, заемащ едно отговорно място, за което няма нужната подготовка? А какво ще каже и в какво се състои злоупотреблението с надписването на работническите надници? Не безинтересно е да се знае какво стана с така наречената афера с вилиците и лъжиците, купувани за работническите столове, където виновниците не бяха изобличени, а само повишени в по-добри постове? Как мисли г-н министърът, че всичко това се отразява върху духа на работника и върху производството?

Аз ще се спра само на последния случай, като се надявам, че г-н министърът ще разясни другите. Бях още главен директор на „Перник“. Реши се да се открият работнически столове при всички служби. Даде се нареждане да се приготвят помешенията, което изисква известно време за ремонтирането им. Представителите на профорганизацията в „Перник“ на няколко пъти се явиха пред мен с настойчиво искане, час по-скоро да се закупи необходимият инвентар — лъжици, вилици, ножове и т. н. Всичко това беше мотивирано за подобрене положението на работниците. Ясно беше обаче, че зад тази настойчивост се криеше някакъв личен интерес. И действително, оказа се, че користта е била главният подбудител на това. Разкри се злоупотреба при покупка на вилиците и лъжиците, собственост на работниците, за порядъчната сума 600.000 лв. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Г-н Тенев! Имате ли изположение още пет минути.

Тончо Тенев (ЗНП): Ще свърша. Няма да имате друг път случай да чуете нещо по този въпрос. Ако ви е неприятно, мога и сега да свърша.

За работника нищо скрито не остава. Той знае всички нередни неща, разкрити или не. Това без друго му трови душата и го кара да не си гледа работата както трябва.

Много често в пресата се говори за прочистване на службите от лица с явни фашистки прояви. Аз държа документи на разположение на г-н министъра, изобличаващи лица, които заемат сега най-отговорни места в „Перник“, в явна и прекалена фашистка дейност, която бе достойна за народните съдилища. (Ръкоплескания от опозицията) Ето документите (Сочи книжа) и ако желае г-н министърът, или в случай на анкета, ще ги дам.

Министър Манол Сакеларов: Защо не ги дадохте по-рано?

Александър Миленов (к): Кажете кои са?

Тончо Тенев (ЗНП): По тяхно искане са осъждани стотици работници преди 9 септември. Държането на отговорни постове на подобни лица, сега големи партийци, действа твърде деморализиращо върху работничеството, което в миналото е страдало от тях. Такъв е случаят с техническия директор на „Перник“, който в фашистко време в качеството си на завеждащ рудник, подпомагат от своя помощник, тоже голям партиенц сега, е пратил в съда и затвора маса работници, угаждайки по такъв начин на фашистката власт. И действително неговата дейност е била оценена от тогавашния главен директор Радославов, който с нарочни писма до министрите се застъпва за него, представяйки го като верен човек на властта. Всички тези документи държа на разположение на интересувашите се. Същият случай имаме и с друг един новопокръстен партиенц, главен инспектор, който през фашистко време изпозуваше властта също така, както сега, с парични помощи за следване, командировки, високи постове и пр. Сега същият е в задгранична командировка за една година. Действително службите се нуждаят от чистка. Но тя се провежда не там, където трябва.

Ефрем Митев (с) Кажете имената бе, г-н Тенев.

Тончо Тенев (ЗНП): Техническият директор се знае. Знае се и инспекторът, който е в задгранична командировка в Русия.

Ефрем Митев (с) Вие ги знаете, но ние не ги знаем.

Тончо Тенев (ЗНП): И онзи миньор (Сочи Александър Миленов) сигурно ги знае. Инж. Кръстев се знае кой е, роднината на Радославов се знае кой е — и т. н. Той стана партиенц, и то късно след 9 септември, и за заслуга отиде в Съветска Русия за една година. Ето това е положението.

Преди да завърша, трябва да обърна вниманието на г-н министъра и на почитаемото народно представителство на още един факт, който допринася за разстройството на мините. Това е така нареченото ударничество, сърежоване и бригадирство в мините. Знаем, че за днешната власт това е болезнен въпрос, но истината е, че

ударничеството, специално в мините, дава отрицателни резултати. Само строга планомерност в работата дава трайни стопански резултати в мините. Изнасилването на работното място, машините и човока има само привиден временен резултат, който с времето се загубва много скъпо. Достатъчно е да проследим месеците, обявени за съревнование, за да се убедим че това е така. Непосредствено след съревнованието производството пада винаги под нормалното. В течение на няколко месеца придобитото е не само изядено, но и погледено. Да проследим, който и да е месец, обявен за съревнование, резултатът е все същият. Винаги обаче изнасилването на производството е за сметка на качеството. Това е също една слаба страна на ударничеството. За най-ярък пример в това отношение може да служи премията, която се плаща на персонала в мините за преизпълнен план. Тази премия се замислила да се даде за поощрение на персонала към по-голямо производство и производителност. Логично беше да се смята, че премията се дава само при реално повишено производство и производителност. Но ние видяхме, че производството в действителност е намаляло. Въпреки това обаче в мините се плащат месечни премии на низши и висши персонал, включително и на директорите, в размер на една брутна заплата, което ще рече, че персоналите в „Перник“ получават двойни заплати. Не можейки да се достигне изискуемото минимум производство, за да се даде премия, недостигът се наваксва с недобре прочистени въглища, т. е. с камъни, пръст и пясък. Така действително се достига по-голямо производство, както видяхме, но то е само фиктивно. Ползата обаче за управата на „Перник“ е двойна. От една страна ще се получат двойни заплати, а от друга ще се тръбят за увеличено производство, ударничеството и пр. Тук беше единственото място, където трябваше да се намеси профорганизацията, за да се тури край на това престъпление, но очевидно, както казва народът, халваджията е за бозаджията. Има думата финансовият министър да прати една ревизия и да види как може да се изразходват по този начин стотици милиони лева.

Бригадирството в мините също дава само отрицателен резултат. Миньорската работа е специална. Никой не може за един ден да я усвои. Проследено производството за дадено място, където се работи от бригадир, показва на другия ден намаляние.

Председателстващ Атанас Драгнев: (Звъни)

Тончо Тенева (ЗНП): Отговорът на работника в такъв случай е, че забоят — работното място — е „размърлял“. Това значи, че е работено не както трябва и, за да се приведе в ред, се загубва и по време, и по разход много повече от добитото от бригадирите. Може да се прави с всичко друго и политика и демагогия, но в мините това не може и не бива да става.

Г-жи и г-да народни представители! От казаното дотук е ясно, че морално хаотичното положение в мините и специално в мина „Перник“, създадено от некомпетентно ръководство, вмешателство на неотговорни фактори, о. ф. и профкомитети, обща деморализация и пр., производството на въглища е влошено качествено и количествено и от там идва всеобщата въглищна криза, която страната изживява.

Лошото не спира обаче дотук. Ако се проследят дейността на мините и в други посоки, ще се дойде до същото нерадостно заключение: разхищават се материали, работи се ирационално и т. н. Така за 1946 г. производствените стойности на „Перник“ в сравнение с 1945 г. са поскъпнали с кръглата сума 400.000.000 лв. Някакви извинителни причини не съществуват за това влошаване, освен казаната вече обща дезорганизация.

Г-жи и г-да народни представители! Топливото, това е един от източниците на живота. Без въглища е немислимо човешкото съществуване, култура и цивилизация в днешния им вид. За това ние виждаме, че колкото един народ притежава по-големи източници на въглища и умее да ги използва, толкова той е по-благоденствувал, толкова неговата политическа мощ е по-голяма. Днес, когато от всички се желае преустройването, въздигането, благоустрояването на България и българския народ, трябва да е ясно за всекиго, че основата на всичко това е топливото, горивното — източникът на енергията, в случая въглищата. Вниманието следователно на всички отговорни фактори трябва да бъде насочено към по-голямо производство на въглища и по-добро качество. А това ще стане и може да стане, когато личните и партийни интереси тук, в най-важния отрасъл на народното ни стопанство, отстъпят място на държавните и общонародни такива. Трябва да се очаква, че с много цифри, думи и лични нападки ще се помъчи някой да отрече изнесеното от мен и че положението не е толкова лошо. С всичко това обаче на България няма да стане по-топло, защото въпреки всичко няма да има въглища. Такава ще има достатъчно само, когато се последне на истината право в очите и се отстранят всички фактори, които са пречили, пречат и ще пречат на производството. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгнев: Има думата министърът на електрификацията г-н Сакеларов.

Министър Манол Сакеларов: (От трибуната. Посрепнат с бурни ръкоплескания от мнозинството) Г-жи и г-да народни представители! На мене ми беше представено в писмен вид запитването на г-н вжж. Тончо Тенева. Тук г-н Тончо Тенева изнесе същото запитване, но в малко по-друга редакция. Различното между двете редакции е това, че тук преди всичко г-н Тенева се постарал да аргументира от моя страна. След като си задавам въпроси, в същото време той казва: вероятно ще се опитат да ми отговорят така и така и излагане такива аргументи, които той очаква от мене. Аз благодарен на г-н Тончо Тенева за това негово старание да ми помогне в аргументи-

рането, но аз от неговите аргументи нямам нужда. Надявам се, че моите аргументи ще бъдат по-солидни от тези неговии предположения аргументи. (Ръкоплескания от мнозинството)

Второто изменение, което той направи тук в запитването, което е подал в писмен вид до мене, беше, че се занима със своята персона. Той искаше да докаже какво е било влиянието на неговата работа в мина „Перник“. Това нещо го няма в запитването му, но тъй като аз трябваше да анализирам работата в мините през течение на целия период от 1939 г. насам, несъмнено попаднах и на този период, за който той говори. Аз лично в г-н Тенева не зная, но все таки, според анализа на развитието на работите в мина „Перник“, ще се постарая да нарисувам това отражение, което неговата работа е намерила в обективни данни за мина „Перник“.

Третото, което той направи е, че относно известни части от запитването си се постарал да смекчи някои изрази и някои факти, които бяха много очебийни — реши да ги смекчи Мюнхаузеновски. И за това ще кажа.

Четвърто, той изнесе някои случаи, които на мене са неизвестни и на които сега изведнаж не мога да отговоря, защото нямам съответните данни. Но и едната и другата редакции на неговото запитване са доволно сходни. Аз се постарях да отговоря на първата редакция и с това смятам, че отговарям и на втората редакция.

Преди всичко аз искам да обърна внимание на един факт. Аз нямам никаква парламентарна практика. На мене не ми са известни нормите, приети в парламентарните отношения, но в отношенията в обикновения живот между порядъчните хора е приет друг начин на действие от онези, които използват г-н Тончо Тенева. Общоприето е и естествено е, когато някой пита някого, когато задава въпрос на някого, да изслуша обяснението на този, комуто задава въпрос, след това да си направи заключение и в зависимост от това заключение да се съгласи или не с даденото обяснение, да ругае, да прави предположения и въобще да приеме каквото и да е отношение към въпроса.

Г-н Тончо Тенева подава в Народното събрание запитване към министъра на електрификацията, което не е просто запитване, а съдържа най-тежки обвинения по отношение управлението на мините, на профсъюза на миньорите и на реда на отговорни лица, заети в минното производство. В това запитване се съдържа преки обвинения в съзнателен саботаж от страна на ръководния персонал на мините. Това го чуке и аз тук. В подобни случаи, когато пред широката общественост ще трябва да се изнесат такива тежки обвинения, всеки порядъчен човек е длъжен да изчака отговора на запитването му и след туй чак да даде гласност на обвинението, ако отговорът не е удовлетворителен за него. Г-н Тончо Тенева, без да дочака отговора на подаденото от него запитване, предава материалите във в. „Народно земеделско знаме“, което в два броя под ред ги печата в подлистник. Аз не зная, може да е прието туй в парламентарната практика, но в отношенията между порядъчните хора това не е прието. Това нетърпение и този начин на действие аз мога да си обясня единствено с желанието, предварително да се изпоставят указанията в запитването лица от ръководството на мина „Перник“ и правителството.

Коста Лулчев (СД): Няма въглища.

Министър Манол Сакеларов: Няма въглища! Ще чуете има ли или няма. Почакайте.

Един от опозицията: Ще видим.

Председателстващ Атанас Драгнев: (Звъни)

Министър Манол Сакеларов: Няма какво да се вижда. Вие ще го видите.

Г-да народни представители от опозицията! Нито един единствен път аз не съм прехвърлял някого от вас — никого. Моля ви не ме прекъсвайте. Аз ще ви изложа всичко, което ви интересува.

Г-да народни представители от болшинството и от опозицията! Въпросът е необикновено важен. С този въпрос се спекулира вече — аз казвам словото „спекулира“ — както в пресата, така и от тази трибуна. Въпросът е необикновено важен за народното стопанство и аз моля за най-голямо внимание към данните, които ще изнеса, затова защото ще се опитам да дам възможно най-обективното изложение на съществуващото положение в производството на мина „Перник“.

Коста Лулчев (СД): Много добре.

Министър Манол Сакеларов: Именно един пълен отчет ще дам и по отношение на количеството, и по отношение на качеството. Този доклад, който ще ви направя, е необходим, да за бъде всички в течение на развитието на едно от най-големите наши предприятия — на каменноуглените мина „Перник“. В първоначалната редакция на запитването бяха засегнати мина „Перник“, а тук сега се направя опит да се съобщи някои данни за общото каменноуглено производство. Аз имам тия данни и ще ви ги дам напълно картинно не само за мина „Перник“, но въобще за каменноугленото производство във всички държавни и частни мина.

Какви въпроси поставя запитването на г-н Тончо Тенева? Преди всичко въпросът за недостатъчното количество и за лошото качество на въглищата. Той казва така: „Българският народ, народното ни стопанство, България — изживяват истинско народно бедствие, поради недостатъчно и недоброкачествени въглища.“ Поставям „истинско народно бедствие“.

Да разгледаме преди всичко въпроса за обема на каменовъгленото производство и динамиката на неговото развитие, като отделим особено производството на мини „Перник“, върху което се спира изключително г-н Тончо Тенев.

В развитието на каменовъгленото производство трябва да разграничим два резко различни етапа: първият — на довоенното производство и вторият — на военното и следвоенно развитие на производството.

В довоенния период нарастването на обема на производството върви бавно и постепенно, като темпът на нарастването до 1937 г. съставлява средно около 6% годишно, а през периода 1937—1939 г. — 11%, при което максималното количество, до което достига производството на мини „Перник“ през 1939 г., съставлява 1.662.000 тона. Моля г-да народните представители да си отбележат, че през последната предвоенна година ние имаме производство в мини „Перник“ от 1.662.000 тона!

Характерното за този етап е, че мините работят без особено напрежение, рудничните съоръжения, транспортът и сепарационните инсталации имат капацитет, който съответствува напълно на обема на производството. Исканията на консуматорите през този етап могат да бъдат удовлетворявани напълно, даже от време на време има кризи, вследствие липсата на достатъчен пласмент. Това е до войната.

За сезонния характер на производството през този етап най-добре са съответствували сезонните работници, които са били вербувани от селското население на най-близките до Перник околии. Тази сезонност в работата на миньорския кадър в миналото е била един изход от положението и много добре е съответствувала на интересите на мината, затова защото, когато се е намалявала консумацията на въглища през лятото, тия хора са напускали и, бидейки самите те селски стопани, отивали са на своята селско-стопанска работа, а през зимата са се връщали. Поради това се получавало едно колебание в производството. Но тази същата сезонност в работата на миньорските кадри, която тогава е била преимущество, в настоящия момент се явява най-страшното препятствие за организацията на равномерно, разпределено през цялата година производство. Това е собствено бичът, който измъчва цялото каменовъглено производство не само в мини „Перник“, но и във всички мини изобщо. Това е характеристиката на първия етап.

През втория етап, който започва след 1942 г., каменовъгленото производство се развива в пълно съответствие с настъпващата военновременна конюнктура. През този етап първоначално обемът на производството расте извънредно бързо и непрекъснато, като през 1943 г. той достига максималния размер — 3.079.000 тона. По такъв начин за един период само от 4 години ние им ме показваме на обема на производството от 1.662.000 тона — което ви казах да запомните — на 3.079.000 тона, т. е. на 85% или имаме почти едно удвояване на производството на мини „Перник“ за четири години. За този период имаме значи едно средно годишно нарастване на производството с 21%.

Характерното за този период е: цялата система, както кадрите, така и съоръженията и инсталациите, работят с пределно напрежение. Недостатъчният капацитет на сепарационните и обогатителни инсталации има за резултат бързото влошаване качеството на въглищата. Процестът на влошаване качеството, който се изразява в увеличаване на пепелта и намаляване на топлинността, е постоянен и непрекъснат. Той се засилва особено през военните години и през 1943 г. достига онзи предел, на който се задържа с малки колебания през следващия период от 1944 г. до 1946 г. Това е положението, а не онова, което изтъква г-н Тончо Тенев. Между впрочем за качеството на въглищата аз ще се върна допълнително във втората част на своя доклад.

Тук трябва да отбележим следващата важна особеност на този военновременен период. Железопътните превози растат страшно бързо. Консумацията на въглища само от б. д. ж. расте неимоверно — от 722.000 тона през 1939 г. на 1.552.000 тона през 1943 г.

Тончо Тенев (ЗНП): За пръв път кажете нещо.

Министър Манол Сакеларов: И за пръв път ще Ви кажа. Само че, както ви помолих, не прекъсвайте. — Или ако приемем за индекс 100 консумацията през 1939 г., през 1940 г. ще имаме индекс 120, през 1941 — 149, през 1942 — 188 и през 1943 г. — 220, на което отговаря едно средно годишно увеличение на консумацията на въглища от б. д. ж. от 30%. Или в този период от четири години, който казах, имаме едно увеличение повече от два пъти — два пъти и четвърт.

От не по-малко значение е и фактът, че след 1941 г. б. д. ж. отказват вече да употребяват непересети въглища и преминават всецяло на едри и смес пресети. По такъв начин през 1943 г. б. д. ж. консумират 1.552.000 тона, което съставлява половината от цялото количество въглища, произведени от „Перник“, и при това най-висококачествената половина.

Аналогично расте производството и на другите държавни мини, което повишава обема си от 1939 г. до 1943 г. с 82%.

Производството на частните мини през този период показва едно значително по-слабо увеличение на производството си — от 476.000 тон през 1939 г. на 633.000 през 1943 г. или с 46%. Значи при едно удвояване там, тук има едно увеличение на половината.

Цялото каменовъглено производство през военновременния период се е увеличило от 2.297.000 тона през 1939 г. на 4.015.000 през 1943 г. или 74%.

Това са в общи черти големите военновременни изменения в каменовъгленото производство и пласмент с всички произходници от тях последствия, които г-н Тончо Тенев трябва да знае и може да разбере.

През 1944 г., вследствие на развилите се военни събития, обемът както на производството на държавните мини и мини „Перник“, така и на частните мини, пада резко. Така производството на мини „Перник“ от 3.079.000 тона през 1943 г. пада на 2.327.000 тона през 1944 г., или с около 25%. Значи от 1943 г. до 1944 г. имаме едно спадане с една четвърт.

Тончо Тенев (ЗНП): Както казах, това е една ненормална година, поради бомбардировките, и не трябва да спекулираме с тази година. Изхвърлете я от вашите сметки.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Тончо Тенев (ЗНП): Има месеци, когато мини „Перник“ дават само 60.000 тона, понеже железниците не могат да превозват.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни)

Министър Манол Сакеларов: Г-н Тончо Тенев е силно нервиран и не слуша, какво аз говоря.

Тончо Тенев (ЗНП): Говорите нещо, което не е вярно.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни)

Министър Манол Сакеларов: Г-н Тончо Тенев! Вие сте нервиран и не слушате. Ако слушате, ще да узнаете, че през 1944 г., вследствие на развилите се военни събития — а това са и вашите бомбардировки, и военните събития, и пр. и пр. — имаме спадане на производството.

Един от опозицията: И саботажите.

Министър Манол Сакеларов: И саботажите, и каквото щете. Това е периодът на 1944 г. Тъй че слушайте внимателно преди да реагирате. Това ще Ви бъде от полза. По-добре ще бъде така.

Интересно е да се отбележи, че след септемврийските събития средно дневното производство в мини „Перник“ се задържа на нивото, което е било до събитията. Така срещу средно дневно производство от 7.672 тона за цялата година, имаме средно дневно производство за месеците септември—декември от 7.450 тона. Това е един факт, който говори достатъчно добре за съзнанието на миньорите, за да няма нужда да бъдат те ругани от г-н Тончо Тенев.

През 1945 г. производството на мини „Перник“ нараства чувствително и достига до 2.868.000 тона, което по отношение на 1939 г. — 1939 г. аз я смятам последната предвоенна година — представлява 173%, по отношение на рекордната 1943 г. — 93,5% и по отношение на предшествуващата 1944 г. — 122%. По такъв начин обемът на производството през 1945 г. е по-голям от обема на производството на всички други години, с изключение на рекордната година, чийто обем не е достигнат само с 6,5%.

През 1946 г. производството на мини „Перник“ е 2.812.000 тона или не достига до обема на производството от 1945 г. с 56.000 тона, или само с 1,9%. Обемът на производството на рекордната 1943 г. не е достигнат през 1946 г. с 8,5%.

Г-н Тончо Тенев ме обвинява в запитването си, че аз само 20 дена преди изтичането на миналата година съм заявил, че производството за текущата година ще достигне рекордното такова и че би следвало да ми е известно, че през 1946 г. мини „Перник“ са произвели не над 3.100.000 тона, а едва 2.800.000 тона при най-голямо напрежение, хищническа експлоатация, влошено качество, продавана пляка и даване непосети и непересетени въглища за отопление, както никога преди.

Сега аз ще се постарая, г-жи и г-да народни представители, да обясня защо ние поставяме, както по производството, така и по отношение на количествата въглища, дадени в народното ни стопанство, годината 1946 не само над другите години, но и над рекордната 1943 г. Това ще се постарая да го обясня и това е същността на положението.

Първо. Преди всичко за числото на работните дни в годината. През 1943 г. е имало в мини „Перник“ 347 работни дни, през 1945 г. — 328, а през 1946 г. — 329 дена. Значи, през 1945 г. е имало 19, а през 1946 г. — 18 работни дни по-малко, отколкото през 1943 г. При едно средно дневно производство през 1945 г. от 8.744 тона, а през 1946 г. от 8.539 тона, ние бихме имали при същото количество работни дни, както през 1943 г., едно допълнително количество за 1945 г. от 166.000 тона, а за 1946 г. от 154.000 тона. С това годишното производство през 1945 г. би достигнало 3.046.000 тона, а през 1946 г. — 2.966.000 тона, или биха се почти изравнили с производството през 1943 г.

Какво е значението на такова едно ненормално число работни дни в 1943 г. — 347 дни, което значи всичко на всичко по 1,5 неработни, почивни дни в месеца, е много добре известно на г-н Тончо Тенев. Но г-н Тончо Тенев пише правдиво само тогава, когато това му е изгодно. За да оправдае ниското производство през 1944 г., когато той е бил главен директор, той в доклада си до министъра на търговията, промишлеността и труда пише — цитирам точно из неговия доклад: „Предполагамото производство за цялата 1944 г. ще бъде около 2.550.000 тона.“ В действителност производството през 1944 г. е било не 2.550.000 тона, както той пише, а само 2.327.000 тона, или с 223.000 тона по-малко. Аз бих могъл да прибавя по негов маниер: това той би трябвало да знае добре два месеца преди свършването на годината. От това да си вземе бележка г-н Тончо Тенев. (Оживление сред мнозинството)

По-нататък г-н Тончо Тенев продължава в доклада си: „Главната причина за това са, големата преумора на персонала и техническото влошаване на рудниците“, — видите ли, той допуска и ед-

ното, и другото, въпреки че тук разправяше други работи — „вследствие пресилването им и поради закъснение в подготовителните работи“. Виждате също добра преценка за неговата рекордна 1943 г. — „За степента на умората“ — това е негов цитат — „у работниците, може да се съди по факта, че средният брой на изработените от работниците надници за месец са 32,4“, — смятайте: за месец, който има 30 дни, имаме изработени надници 32,4 средно на работник а минни „Перник“ — „а за цялата година на работник се падат 389 надници“. Това е за 1939 г. — „Работните дни през годината са били 347 по три осемчасови смени. Това голямо пресилване на работниците е може би единствено в историята на минното дело“ — пише г-н Тончо Тенев. Това е още нищо. Миньорът си е миньор и работник. — „Като се има пред вид, че по-голямата част от нашите миньори са и земеделци, които не си изоставят полската работа, може да си представим до каква степен тези хора са преуморени.“ Това е цитат от доклада на г-н Тончо Тенев.

Вне виждате, г-да народни представители, каква оценка на производствените условия през рекордната 1943 г. умее да даде г-н Тончо Тенев, когато това му е изгодно! (Оживление сред мнозинството)

Второ. Аз продължавам да изяснявам, защо ние смятаме да поставим 1946 г. като една година над другите години. Всякият комплекс от подготовителни работи, проведен като подготовка за 1946 г., е напълно обезпечавал възможността да се изпълни едно годишно производство над 3.000.000 тона. Като доказателство за това може да служи фактът, че среднодневното производство през месеците януари, април, ноември, декември 1946 г. надхвърля среднодневното производство за същите месеци на рекордната 1943 г., а производството на месеците март, април, май, юни, ноември, декември на 1946 г. значително надхвърля производството за същите месеци от 1945 г.

Единствената причина да не се надхвърли годишното производство на 1945 г. и да не се догони 1943 г. е катастрофалният отлив на минните работници и преди всичко на копачите през лятото на 1946 г. Това е един от основните факти, на който аз моля г-да народните представители да обърнат внимание. Колко огромно е значението на този факт може да се види от сравнението на годишното число на копаческите надници с надниците на подземните работници през 1943, 1945 и 1946 г., защото производството определят копачите и подземните работници. Копаческите надници за 1943 г. са 848.000, за 1945 г. — 741.000 и за 1946 г. — всичко на всичко 663.000. Това е положението. За подземните работници през 1943 г. сме имали 1.997.000, през 1945 г. — 1.836.000, а през 1946 г. — 1.734.000. От тези таблици се вижда, че през 1946 г. копаческите надници са по-малко от тези през 1945 г. с 78.000 броя, а от тези през 1943 г. са в по-малко с 184.000 броя. Значи, ако не беше отливът на копачите и последните надници бяха изработени през 1946 г., производството щеше да се увеличи с 775.000 тона и щеше да остави далеч зад себе си обема на годишното производство даже на рекордната 1943 г.

Доколко е бил голям отливът на копачите през 1946 г., се вижда от факта, че тяхното число през летните и есенните месеци юни, юли, август, септември, октомври и ноември е паднало под числото на всички предшествували години до 1939 г., когато сме имали производство всичко на всичко половина на това, което е било през 1946 г.

Г-да народни представители! Годината 1946, е една от годините с най-добри производствени показатели. По отношение производителността на труда на копачите, тя е рекордна година, а по отношение производителността на труда на подземните работници, тя е на първо място за периода от 1940 г. насам.

Както е известно, производителността на труда е онзи показател, който най-пълно характеризира качеството на организационната работа и степента на използването на всички разполагаеми производствени средства. В това отношение постижението през 1946 г. са много големи. Ние ги оценяваме така: повишението на производителността на труда, достигнато през последната година, показва, че минни „Перник“ са на път да преминат към една по-висша класа на работа. Тук е интересно да отбележим, че производителността на труда на копач от подземните рудници се е увеличила от 2.936 кгр. за периода, когато е бил главен директор г-н Тончо Тенев на 3.318 кгр. през 1946 г., която той ругае, или с 13%. А ако вземем и сравним производителността на труда на копачите от подземните рудници и откритите работи, тук увеличението ще съставлява 17%. Аз смятам, че това е едно добро постижение за година, година и половина без участието на г-н Тончо Тенев. (Веселост)

През 1946 г. българското стопанство е получило максималното количество въглища от минни „Перник“. Това е въпрос, на който моля да се обърне внимание. Аз твърдя и предоставям всички данни, които са у мене, че през 1946 г. българското стопанство е получило най-голямо количество въглища, които то в историята е получило. (Ръкопляскания от мнозинството)

От опозицията: Дайте данни, къде са въглищата.

Министър Манол Сакеларов: Всички данни са налице.

От опозицията: Къде са въглищата?

Министър Манол Сакеларов: Ще ги видите къде са и това ще ви удовлетвори. — Действително производството на минни „Перник“ през 1946 г. е с 257.000 тона по-малко отколкото през 1943 г., но като се има пред вид, че през 1943 г. са били изнесени в странство 178.000 тона и че за извършване на превозите на немските войски и за обслужване на железопътния транспорт извън сегашните пре-

дели на страната, са били изразходвани над 350.000 тона — и за това имам доказателства по всички дана в Македония и Тракия, които стоят на ваше разположение — става ясно, че на стопанството в страната от минни „Перник“ са били дадени през 1946 г. повече въглища, отколкото даже и през рекордната 1943 г. През 1946 г. имаме повече дадени в стопанството 179.000 тона, отколкото през 1943 г. Това е факт.

Заслужава сега да направим един подробен анализ на удовлетворяване нуждите на отделните групи консуматори, за да бъде ясно на някои от господата, защо при наличието на тези факти все таки се чувствава една определена нужда от въглища. Тук имам една таблица, която дава указание за производството и пласмента. В нашата статистика пласмента ние го разбиваме на 4 групи: Български държавни железници, индустрия, отопление и износ. По отношение на българските държавни железници ще ви чета три данни: годината преди войната — 1939, рекордната година 1943 и 1946 г., която се критикува тук. През 1939 г. за българските държавни железници са дадени 702.000 тона; през 1943 г. — 1.552.000 тона и през 1946 г. — 1.296.000 тона. Но като смъкнем тези 350.000 тона, които са отишли в Македония и Тракия, ще получим едно увеличение на дажбите, дадени на железниците с 100.000 тона.

В индустрията имаме: през 1939 г. дадени 723.000 тона; през 1943 г. — 1.182.000 тона и през 1946 г. — 1.310.000 тона. По отношение на консумацията в индустрията ние имаме едно увеличение с 81%.

Често пъти там господата от опозицията се обаждаха, че сушата не е имала значение относно производството. Но искам да обясня, че сушата имаше значение. За да дадем повече въглища на индустрията, включая и електростанциите, причината беше в значителна степен и сушата, тъй като всички водни електростанции престанаха да работят, както престанаха да работят те и сега през големите студове. Ние трябваше да напрегнем до последен предел работата на нашите парни електростанции. Но във всеки случай и в индустрията имаме значително увеличение на консумацията на въглища, имаме рекордна цифра.

По отоплението картината е друга. Тук ние имаме през 1939 г. дадени 763.000 тона, през 1943 г. — 934.000 тона и през 1946 г. — 679.000 тона. Ако вземем за индекс 1939 г. — 100, през 1943 г. имаме индекс 122, а през 1946 г. — 88.

По отношение на износа имаме максимален износ през 1943 г. Тази година, вследствие на това, че Югославия през март и април се отказва да й изнасяме въглища, имаме всичко износ от 92.000 тона. Това е положението по отношение на пласмента.

Ние имаме, както казах, дадени на народното стопанство едно рекордно количество въглища, но тъй като железопътният транспорт и индустрията предвижда искания, каквито досега не бяха представяни, то счете за необходимо да удовлетвори предвидено всичко железниците и индустрията и с едно напрежение в отоплението да изкараме годината.

Искам да направя характеристика на железопътния транспорт, защото често пъти звучи особено, когато се говори за това ненормално покачване консумацията на въглища от държавните железници. Ще ви дам някои характерни цифри. Това са данни от официалната статистика на железниците. Имаме превозени пътници през 1939 г. кръгло 11 милиона души. През 1944 г. — кръгло 26 милиона души, през 1945 г. — 29 милиона души и през 1946 г. нашите железници са превозили 34 милиона души пътници. Значи през 1946 г., в сравнение с предишната 1939 година, имаме едно повишение с 187%, или почти три пъти повече увеличение на превоза на пътници.

По отношение на стоките имаме значително по-смекчена картина. През 1939 г. имаме превозени 5.743.000 тона кръгло; през 1944 г. — 6.954.000 тона; през 1945 г. имаме малко спадане — 6.818.000 тона и през 1946 г. имаме високо покачване — 7.050.000 тона. Или през 1946 г. по отношение на 1939 г. имаме едно увеличение с 23 %. Както е прието сред специалистите по железниците, те смятат еквивалентни тон-стока и пътник-километър, защото във втория случай имаме по-голяма тара, а разходите са едни и същи. Така че, ако сметнем средно превозени пътници и стоки, ще имаме най-малко едно удвояване на обема на железопътния превоз за 1946 г. в сравнение с 1939 г. Това бих могъл да илюстрирам с числото на вагоните, приходите и т. н. Такова е положението по железниците.

Г-жи и г-да народни представители! Такова е действителното положение в каменовъгленото производство, що се отнася до количеството въглища, които са дадени на народното стопанство. Вярвам, че дадените обяснения ще ви дадат достатъчно основания да си съставите едно ясно представление за абсолютната неверност на твърдението на г-н Тончо Тенев, че състоянието на производството в минни „Перник“ е „истинска катастрофа за и без това разстроено то ни стопанство.“

Смятам за излишно да отнемам времето ви, за да ви обяснявам причините, които са подбудили г-н Тончо Тенев към неговата постъпка.

Премиснавам към въпроса за качеството на въглищата. Г-н Тончо Тенев пита: „Знаете ли, г-н министри — това той собствено не го казва сега, а в редакцията, която ми даде, и аз по нея отговарям — „това, което всеки купувач на въглища, всеки чиновник на б. д. ж. и всеки работник от индустрията знае, че сега въглищата са до неимоверна степен влошени, по съдържание на прах, пляка, камъци или пепел? Ако не знаете или не вярвате, прочетете ежедневните бюлетени на Дирекцията на б. д. ж. Те съобщават, че се спират много влакове, достигащи до колосалната цифра близо 100 влака на ден, поради лошокачествени въглища. Но една разходка по софийските улици и въглищните складове ще ви докаже същото.“

„Знаете ли, г-н министри, че това влошаване се дължи на престъпното затваряне очите от страна на ръководните органи на ми-

ните, а може би и по тяхно нареждане? Г-н Тончо Тенев продължава въпросите си: „Известно ли ви е, че сега изкопаването на въглища става почти направо чрез разкъртането на плъга чрез взрив, без да се подготви ръчно предварително? Знаете ли, че и това престъпление става пред очите на ръководството?“

На така поставените въпроси от г-н Тончо Тенев за качеството на въглищата и преди всичко на пернишките въглища, отговарям:

С въпроса за качеството на въглищата са се занимавали и занимават и сега усилно както управлението на мини „Перник“, така и Главната дирекция на природните богатства и на мѣн е известно както сегашното положение на въпроса, така и развитието му за един дълъг период от време.

Преди да пристъпя към изложение същината на въпроса, не мога да не изкажа оудването си, че един минаен инженер и при това един бивш директор на мини „Перник“ може да предлага такива своеобразни методи за убеждение.

Първо, той ми предлага да прочета несъществуващи бюлетини на б. д. ж., в които се съобщавало, че поради лошото качество на въглищата спарат около 100 влака на ден, а, второ, да направя една разходка по софийските улици и въглищните складове, за да получа доказателства за същото. Интересно е да отбележа, че в оригинала на неговото запитване е казано, че ежедневно спарат над 100 влака на ден. След това, види се, той се уплаши от собствената си смелост, заличава това „над 100“ и казва „около 100“, а днес вече ги редуцира на няколко десетки. И аз бих казал, ако той продължаваше по-нататък, на „посмали Манго“, „посмали Манго“, ще стигнем до „шумка шумна.“ (Смях и ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията)

Председателствуваш Атамас Драгнев: (Звън)

Министър Манол Сакеларов: Г-да народни представители! В Англия има прекрасни въглища, но все таки виждате, че има спаране на тренове. Ще ви прочета и за тях.

Един от опозицията: Там има закъснение само по 10 минути.

Министър Манол Сакеларов: В Англия спира половината движение, драги!

Моите старания да получа указания в запитването сведения останали напразни. От най-отговорно място от Главната дирекция на б. д. ж. ми се отговори, че такива сведения няма и не може да има. Ако някога през зимата е имало някой трен да спре между станиците за набор на пара и ако г-н Тончо Тенев би се интересувал без предубеждение, искрено за причините на подобно явление, то би могъл да узнае от Главната дирекция на б. д. ж., че същата е принудена да вози тренове с наднормено тегло, с износени локомотиви, без химическа обработка на водата и пр. и щеше да избегне в такъв случай опасността да изнася такива нелепи твърдения, че ежедневно спирани по сто трена, поради лошото качество на въглищата.

Що се отнася до разходката по софийските улици и до въглищните складове, аз предпочитам да предоставя на г-н инж. Тончо Тенев той да се ползува от тези съвременни способности за определяне калорийността и пепелното съдържание на въглищата, а аз ще информирам г-да народните представители върху качеството на въглищата на основание резултатите от систематично взиманите контролни проби, анализирани както в лабораториите на мини „Перник“, така и в лабораториите на б. д. ж. Мога да уверя г-да народните представители, че системата на контрол върху качеството на въглищата, както на отделните рудници, така и на цялата продукция на мините, дава възможност да се проследи с достатъчна точност хода на изменението на качествените характеристики на въглищата.

При анализа на въпроса за качеството на въглищата трябва да имаме пред вид следущите условия.

1. В развитието на производството на мини „Перник“ през последните 20 години, трябва да отбележим съществуването на два етапа: а) довоенен период с годишно брутно производство през годините 1938 и 1939 г. всяко 1.500.000 и 1.600.000 тона; б) от 1940 г. насам то нараства извънредно бързо, и както казах, достига максималната си величина през 1943 г. (над 3 милиона тона), отбелязва едно чувствително намаление през 1944 г. и през последните две години се увеличава наново до 2.870.000—2.810.000 тона.

2. През този период — моля да обърнете внимание — сепарането, както го наричаме ние или разделянето на въглищата, пресяването на въглища се извършва в съществуващите пресовни инсталации: „Стари рудници“, „Царева круша“, шахта „Георги Димитров“ и „Куциян“.

Класата пресети въглища над 40 мм. единствена бива подлагана на ръчно пречистване от примесената пляка. Крайният продукт на така пресетите и пречистени въглища над 40 мм. съставляват едрите въглища I качество. Останалите класи: средни II качество, ситни III и IV качества и неперсетите въглища — с малки изключения на промитите въглища и брикетите — след пресяването им не се обогатяват.

От гледна точка на качествата, същият период може да се раздели на два етапа: а) довоенен етап до 1941 г. От цялото производство на въглища средно 25—26% се пласират направо, като неперсети въглища, т. е. без да се подлагат на каквато и да е пресияка, а само отчасти се пречистват от едрата примесена пляка. Значи, до 1941 г. 1/4 от това количество въобще не се пресява. Значи, пресяват се само трите четвърти. Тук заслужава да се обърне особено внимание, че през този период неперсетите въглища съставляват основното гориво, употребявано от б. д. ж. до 1941 г.

б) от 1942 г. насам производството и пласментът на неперсетите въглища пада до нищожния размер от 3—6%, което означава, че почти всички въглища се подлагат на пресяване. Това едно. Значи, до 1941 г. само 75%, а след 1941 г. цялото количество се пресява.

От употребата на неперсети въглища, б. д. ж. минават към употребата на почти изключително пресети въглища, предимно смес над 16 мм. От значение за по-нататъшните изводи е констатацията, че съществуващите сепарации имат крайно недостатъчен капацитет: сепарацията „Царева-круша“ — 100 тона на час; сепарацията „шахта Георги Димитров“ — 150 тона на час; сепарацията „Куциян“ — 100 тона на час и новата сепарация от 1943 г. „Куциян“ — 100 тона на час. Значи, всяко производствено 450 тона на час. От голяма важност е обстоятелството, че тези сепарации са проектирани и построени за пресяване на други класи въглища, отколкото имаме сега: класа I над 100 мм., а сегашна над 40 мм.; класа II — 60—100 мм., а сега имаме 16—40 мм.; класа III — 30—60 мм., а сега имаме 8—16 мм.; класа IV — 16—30 мм., а сега имаме 0—16 мм.; и класа V — 0—16 мм., а сега имаме 0—8 мм., с ръчно пречистване от примесената пляка на класите над 100 мм. и 60—100 мм.

Трето. Да разгледаме сега хода на изменението на онези общоприети характеристики, които определят качеството на въглищата: пепелно съдържание, топливна стойност (калорийност), размер на зърното, процент на неотсетите дребни фракции под минималния размер на зърното.

По отношение на качествените характеристики, ние трябва да отбележим пак два етапа: а) довоенен етап до 1939 г., през който пепелното съдържание остава общо взето почти непроменено и възлиза на 10—16% за едрите въглища и около 10—20% за останалите, включително неперсетите. Значи, до 1939 г. ние имаме едно добро качество със сравнително ниско пепелно съдържание и сравнително по-голяма калорийност. Процентът „неотсето“ е за всички класи въглища в границите на установените толеранси; б) периода от 1940 г. насам — а не както постоянно Тончо Тенев говори за 1946 г.: обърщам внимание, че тук имаме едно качествено изменение от 1940 г., а не от 1946 г. — характеризира се с едно постоянно и непрекъснато увеличение на пепелното съдържание и със свързаното с него снижение на калорийността.

Процентът на неотсетите дребни фракции под установения минимум на зърното се увеличава, особено що се касае до класата 8—16 мм.

От своя страна б. д. ж. — най-крупният консуматор — изработват поемни условия за доставка на въглища за техните нужди, като изрично настояват да им бъдат гарантирани както пепелното съдържание на въглищата, така и зърното, в смисъл допустимият толеранс в процента на неотсето. Останалите консуматори — индустрията и отоплението, без още да предявяват конкретни, оформени в поемни условия, искания по отношение качеството на доставяните им въглища, отправят към мините също претенции за повишение на качествените норми. Това е фактическото положение.

Както беше вече казано, след 1941 г. б. д. ж. отказват да приемат неперсетите въглища, които те дотогава са приемали, тъй като, вследствие на юмичената калорийност, те не могат да получат в едноседмичните си локомотивни омази форсировка на паробразуването, която е необходима за посрещане на нуждите на рязко увеличилите се трафик през военните години. Този отказ на железниците от неперсети въглища силно затруднява удовлетворяването на искането за по-висококачествена въглища на другите консуматори: индустрията и отоплението.

Четвърто. За изменение на качествените характеристики на въглищата за периода 1938—1946 г. е показателна една таблица, която имам и която точно говори за факторите, които са предизвикали това влошаване. Тази таблица съдържа изчерпателни средно-годишни данни за изменението на качествените показатели, както общо за мините „Перник“, с подразделение на групи консуматори, така и по отделни рудници и видове въглища: едри, средни и смес пресети. Анализът на тази таблица довежда до следните заключения: първо, общо за мините „Перник“ — усреднени данни за всички рудници и сепарации — колебанията на качествата се движат в сравнително тесни граници и ние бихме могли да твърдим, че пернишките въглища средно, без разлика по рудници, представляват едно задоволително във всяко отношение гориво. Усреднената топливност на всички извозни въглища през периода 1943—1946 г. се е съхранила почти без всяко изменение — 4300—4365 калории. Също имаме с пепелното съдържание, което варира от 23.9—24.7%. Значи, ние имаме не едно влошаване през 1946 г., а едно съхраняване на това ниво, което ние имаме към 1943 г. и което е последвало в резултат на специфичните военновременни условия. По сравнение с 1938 г., топливността е намалена от 10.6% до 12%.

Що се отнася до въглищата, употребявани от б. д. ж., положението е още по-благоприятно. Пепелното съдържание е стабилизирано в границите от 19.6% до 20.7%, като топливността е понижена по сравнение с 1938 г., всяко на всяко с 7.5%. Това е общо казано.

Иначе е положението с въглищата за отопление. Тъй като до войната за отопление са се използвали само висококачествени въглища — топливност 5.025—5.270 калории и пепелно съдържание 14.2—18.1% — то за тях ние получаваме за военновременните показатели — топливност 4.515—4.735 калории — едно сравнително по-голямо процентно понижение от 10.2% до 12%. Това е що се отнася до средното качество.

Обаче, като се вземе пред вид обстоятелството, че въглищата биват изкопавани в разни рудници, в различни пластове

и преработвани в редица отделни пресевни инсталации, то, поради тази причина, еднакви иначе по наименования сортове въглища, имат твърде различни характеристики, според произхода им по сепарации и рудници.

В това отношение рудник „Куциян“, чието производство се преработва понастоящем в отделна сепарация, дава най-чистите от към пепелно съдържание въглища, като това пепелно съдържание за периода 1943—1946 г. е запазено без изменение и даже има малко подобрене през 1946 г. в сравнение с другите години.

Сравнително по-голямо е пепелното съдържание на рудник „Царева круша“ и шахта „Георги Димитров“, и най-голямо за „Старите рудници“, за които за периода 1943—1946 г. пепелното съдържание се е движило за едрите въглища между 25.1% и 28.2%, а за средните въглища — между 28.8% и 31.9%, като то-дливността е паднала в сравнение с 1938 г. от 14.8% до 17.9% и респективно на 13.5% до 15.6%.

Едно сравнение на съотношенията на пляката над 40 мм. към въглищата над 40 мм. на извозните въглища от рудниците, „Царева круша“, „Попов дол“, „Георги Димитров“ — изток и „Георги Димитров“ — запад за годините 1943, 1944, 1945 и 1946, показват едно значително влошаване на експлоатиранияте пластове от 1943 г. до 1946 г. в тези рудници, по повод на което произлезе прекъсване между другия рудничар и г-н главния директор.

Пето. Обяснението за казаното влошаване качеството на различните сортове пернишки въглища лежи в следните факти:

а) постепенно навлизане в полета и участъци, където профилът на пласта се изменя неблагоприятно в смисъл, че нарастват прослойките от пляка и други чужди породи, като съотношението на чистите въглища към пляката се намалява. Частно за 1946 г. рудникът „Попов дол“ отбелязва едно значително влошаване на пласта, като примесената пляка над 40 мм. се увеличава средно от 10% за предишните години, на 17% по извозните въглища, или от 25% на 35% по класата над 40 мм.

От друга страна, прослойките от чужди примеси в пласта са така разпределени в последния и тяхната дебелина е понякога толкова малка, че през време на изкопаване на въглищата е неизбежно примесването на чистите въглища с чуждите породи и е невъзможно отделянето на последните в самите работни места.

Трябва още да се изтъкне, че в известни пластове и полета, пачките, смятани като чисти въглища, представляват в същност богата смес, т. е. чисти въглища, фино прослойки с пляка. При подобни обстоятелства, даже едно добро пречистване на класата над 40 мм. ще даде едри въглища със сравнително високо пепелно съдържание.

б) съществено значение за настъпното след 1941 г. влошаване на качеството на въглищата по отношение на зърното на всички класи и за недостатъчно пречистване на едрите такива има претоварването на съществуващите сепарации, а по отношение на пречистването на класите под 40 мм. — средни и ситни въглища — липсата на обогатителни инсталации, които по механически начин да позволяват отстраняването на примесената пляка в тях и намаляването на пепелното съдържание до желания размер.

Необходимостта да се пресъска необикновено нарасналото производство въглища в инсталации с недостатъчна пропускателна способност е довела до нежелателно влошаване на технологичните процеси, като увеличаване на оборотите на рудничните вогонетки, претоварване на пресевните площи на ситата, прекомерно надбеляване на пласта въглища, минаващ върху избирателните платна за пречистването на пляка и пр.

Доколко е голямо напрежението в работата на сепарациите може да се види от следващото сравнение. В довоенния период, 1933—1939 г., при едно извозно количество от 1.500.000—1.600.000 тона, само 75% са били пресевани. Значи, през сепарациите са минавали около 1.100.000—1.200.000 тона въглища. През 1945—1946 г., при едно годишно производство от 2.800.000—2.900.000 тона и 96% подлежащи на пресев въглища, през сепарациите са минавали 2.700.000—2.800.000 тона, или през същите сепарации сегашно пропускаме два и половина пъти повече отколкото сме пропускали до войната;

в) несъответствието на възприетите размери за разните видове въглища, различни от размерите на въглищата, за които са били построени сепарациите, също е допринесло много за намаляване капацитета на последните;

г) даже като игнорирате претоварването на съществуващите пресевни инсталации и непригодността им към работа за пресев на размери 40 мм., 16 мм. и 8 мм., не може да не отбележим, че настоящото състояние на сепарациите далеч не отговаря на изискванията на една съвременна екипировка на подобни инсталации. В тях преди всичко отсъствуват отделенията за механическо пречистване на всички видове въглища;

д) в противовес на изложеното в запитването твърдение, че влошаване на качеството на въглищата е произлязло, през последната година, от огромния статистически материал и от изложените от мен данни, се вижда по един най-безспорен начин, че понижението на качеството на въглищата в този размер, в който беше вече очевидно, е произлязло постепенно и непрекъснато от година в година, а не през последната година. Напротив, качеството на въглищата през последните три-четири години се е стабилизирало в съответствие с производствената обстановка в рудниците, обема на производството и техниката и състоянието на пресевните инсталации.

Г-да народни представители! Това е изложението, което смятах за необходимо да ви направя върху качеството на въглищата от мини „Перник“. Това изложение направих с пределна обективност, на основание на напълно достоверни данни, които отразяват фактическото състояние на производството на мини „Перник“.

Всички тези данни г-н Тончо Тенев, като инженер от мини „Перник“ и като директор на същите мини през времето от 9 септември 1944 г. до юни 1945 г. би трябвало да знае и би трябвало да може да направи съответните правилни технически изводи, а не да дезориентира обществото със своите тенденциозни изложения.

Ако г-н Тончо Тенев действително желаше да получи осветление по интересувашите го въпроси, аз бих готов да организирам за целта една конференция съвместно с ръководните лица на мини „Перник“ и представители на миньорите. Аз даже и сегашно каня на подобна конференция. Ако той има чиста съвест и ако действително е в състояние да направи ценни предложения по предстоящата работа на мините, вярвам, че ще се отзове на поканата за една среща с работниците и инженерите от мини „Перник“. (Ръкоплесквания от мнозинството)

На края искам да поставя въпроса, какви са конкретните мерки, които биха могли и които трябва да се вземат при съществуващата обстановка, за да се подобри качеството на пернишките въглища.

Често се говори за предварително прочистване в самото работно място на изкопаните въглища от едрата примесена пляка. Това е невъзможно при днешното форсирано производство; провеждането му би предизвикало едно намаление на производството, значително по-голямо от подобрието, което би се постигнало в качеството на въглищата. Но и да се проведе даже това мероприятие, подобрене, и то частично, ще се получи само за едрите въглища. За средните и ситни въглища ще си остане старото положение. От друга страна, в резултат на подобно мероприятие, би се изоставило и загубило едно гориво, макар и по-долнокачествено, което обаче би могло да се употреби за добиване на електрическа енергия.

Доколко изменението в качеството на пернишките въглища, давани като гориво за локомотивите на б. д. ж., е допринесло за увеличението на консумацията на въглища от последните, е въпрос, който понастоящем се изучава съвместно от мини „Перник“ и българските държавни железници. Ако засега нашите железници страдат от нещо, то това не е от качеството на въглищата, а от невъзможността да се получат толкова количество въглища, което изпълни да ги удовлетвори при сегашното състояние на локомотивния парк, при сегашното ниво на горивната им техника и при силно нарастналите обеми на товарни и пътнишки превози.

Коренното разрешение на проблемата за качеството на пернишките въглища, доставени за нуждите на индустрията, железниците и населението, лежи единствено в построяването на модерни комплектни промишлни и пресевни инсталации за обогатяването по механичен начин на всички видове въглища.

Направените в това отношение проучвания и практически опити, десетгодишната дейност на промишното отделение при брикатната фабрика за ситни сурови въглища, позволяват с положителност да се пристъпи към изграждането на необходимата за целта инсталация.

Обогатяването на пернишките въглища, свързано с оползотворяването на получените от същото отпадъчни горива за добиването на електрическа енергия — въпрос сложен на проучване от Главната дирекция на електрификацията съвместно с мини „Перник“ — ще позволи не само най-рационалното използване на пернишките въглища и задоволяването на пазара с напълно качествени въглища, но ще допринесе и за пестенето на нашите небогати запаси от кафяви въглища.

В това отношение мини „Перник“ са привършили своите проучвания и сега са в ход да реализират построяването на една модерна пресевна и промишва инсталация, която по един радикален и рационален начин ще реши проблема за качеството на въглищата.

Г-жи и г-да народни представители! Що се отнася до останалите въпроси, поставени в запитването на г-н Тончо Тенев — за хаотичното състояние във въгледобиването и за това, че е дошло време да се тури край на така нареченото „ударничество“, ще кажа следното: много интересно е разбирането на г-н Тончо Тенев за ударничеството. Той казва буквално следното: „Вие поие, като техник, трябва да знаете, че от удар нищо добро не излиза“. (Смях сред мнозинството) По-голяма профанация на ударничеството едва ли може да се измисли.

На въпроса, че имал документи за отговорни лица в мини „Перник“, които са изобличени в явна преклелена фашистка дейност, ще отговоря, че тези документи той ги размаха, но на мене не ги е дал и аз за съжаление не мога да кажа за тях нищо.

Райко Д мянов (к): Ако са фашисти, неговии приятели са.

Министър Манол Сакеларов: А що се касае до въпроса за некомпетентността на главния директор, за дейността на комисаря по разпределението на въглищата и началника на сектор „мини“ при Върховния стопански съвет, за недостатъчните грижи за работниците, за недостатъчните отпуски, почивки и пр. и пр., за това, че отечественофронтовските комитети и профсъюзите са причина за влошаване на производството и че тяхното вмешателство дезорганизира минното производство и поставя страната в истинско бедствие, аз смятам, че на всички тези въпроси може да се отговори кратко: това не са въпроси, на които се чака отговор, това са тенденциозни измислици, които нямат нищо общо с действителността (Ръкоплесквания от мнозинството) и които имат единствената цел да дезориентират хората, които не са запознати с фактическото положение в мини „Перник“.

Г-жи и г-да народни представители! Преди да завърша, бих желал да ви обърна вниманието върху следното. Войната нанесе големи поражения на стопанствата почти на всички страни. Особено големи са тези поражения в областта на каменовъгленото производство, което понастоящем се намира на много ниско ниво в почти всички европейски страни. Каменовъгленото производство

е онова тясно място, което лимитира възстановяването на народните им стопанства и използването на съществуващите производствени капацитети. На всички ви е известна дълбочината на каменно-въглената криза в Ромъния, Чехословакия, Белгия, Франция, Италия, Англия, без да говорим за Австрия и Германия. Какви размери е везда кризата, много ярко се илюстрира от зачестилите напоследък съобщения в нашата преса от Англия. Първото съобщение, което прочетохме, беше една телеграма на „Франс Прес“ от Лондон, 4 февруари, в което се казва: „Британското правителство се събра тази сутрин на заседание. Между въпросите, които трябва да се разгледат, са и въпросите засягащи спираването на работата в заводите, поради липса на въглища“.

Последваха маса други съобщения и аз събрах цяла папка от такива информации, които пристигаха от Англия през последните 3-4 месеца и които говорят, че стотици и хиляди заводи се изключват от производството; че много заводи спират работата, че престават да работят електрически станции и хиляди работници, изобщо става едно силно спиране на елия икономически живот. И това става в Англия, в класическата страна на каменно-въгленото производство, където имаме едно производство от 5 тона дневно на глава, една Англия, която заливаше целия свят със своето каменно-въглено производство; там дохождат до положение на пълно ограничаване и спиране на индустриалното производство и изобщо на целия стопански живот.

Не искам повече да задържам вниманието ви, вярвам, че всички вие сте чели тези съобщения — с изключение на този господин, който направи възражението, че там нищо не е произлязло — и вярвам това да ви е известно. Знаменателно е, господа народни представители, че тази остра каменно-въглена криза в цяла Европа специално в Англия избухна не вследствие на това, че там има разрушения и недостатъчно инсталации. Тази криза е предизвикана преди всичко от липсата на миньори. Това личи от изявленията на министъра на каменно-въгленото производство в Англия.

След свършването на войната не така лесно е да се намерят хора, които проявяват охота да се спуснат в рудниците и да поемат тежкия труд на миньора. Нашите миньори още първата година след свършването на войната, в нормални условия, надхвърлиха довоенното производство и предотвратиха избухването на каменно-въглената криза, която заля почти цяла Европа. (Ръкоплескания от мнозинството)

Това е, г-да народни представители, героизмът на нашите миньори и затуй им дължим нашата благодарност, която ние с вишо не можем да изкупим. (Ръкоплескания от мнозинството) ! За мене е странно да се присъства тук, в Народното събрание, когато от тази трибуна бяха ругани и миньори, и ръководители, и профсъюзи, и всички ония, които имат отношение към каменно-въгленото производство. Аз мога само да изкажа великата благодарност от страна на всички ни към миньорите, които спасиха нашата страна. (Всички народни представители стават прави и бурно акламират министъра на електрификацията и природните богатства)

Тодор Павлов (к): Да живеят нашите миньори!

Председателствуваш Атанас Драгиев. Има думата народният представител Александър Миленов.

Александър Миленов (к): (От трибуната) г-жи и г-да народни представители! Днес от трибуната на Великото народно събрание опозиционният народен представител Тончо Тенев интерпелира г-на министъра на електрификацията и природните богатства: защо няма въглища? Запитването му, както чухте, е пропито от опозиционна злоба, лъжа и ярост към отечественофронтовското правителство, към отечественофронтовските комитети, към профкомитетите, към миньорите-ударници и към ударничеството.

Г-н министърът ви даде съответните обяснения. Дълг се налага на мене, като пратеник точно на миньорите във Великото народно събрание, да защита честта, достойнството и патриотичното отношение на миньорите към производството и Народната република. (Ръкоплескания от мнозинството)

Позволете ми от името на на 15.000 пернишки миньори, да протестирам високо от трибуната на Великото народно събрание за обидите, нанесени им от този злобен опозиционер, особено на ударниците, с нескоропсаните думи, казани в питането му: ... (Възражения от опозицията)

Тончо Тенев (зНП): Кажете нещо за автомобила, който ти дадох.

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Александър Миленов (к): ... „Г-н министре! Не мислите ли да турите край на ударничеството, ударите на което се слят върху главите на народа и се пречи на производството на въглищата“.

Като се съгласяваме, че от ударничеството се слят действително удари върху главите, но не на народа, а върху главите на реакцията в представителите и във Великото народно събрание като Тончо Тенев (Ръкоплескания от мнозинството. Възражения от опозицията), аз питам тоя господин, с какво право той осъждава новото и най-ценното в нашия обществен и политически живот — ударничеството, респ. миньорите, които напругат всичките си сили денем и нощем, празник и делник, долу под земята, във влажните галерии и забои, без слънце и въздух, копаят черното злато с пошуканите си ръце, с риск на живота, за да движат транспорта, фабриките, електростанциите, за да топят включително и вас, ... (Възражения от опозицията)

Тончо Тенев (зНП): Недей лъга!

Александър Миленов (к): ... злостните зложелатели на пернишките миньори. (Възражения от опозицията)

Не искам да кажа, че всички тук са злостни опозиционери, ...

От опозицията: А-а-а!

Александър Миленов (к): ... а тези, като Тончо Тенев, които са най-злостните зложелатели на пернишките миньори, ...

Един от опозицията: Ти си най-злостният. Я се погледни!

Александър Миленов (к): ... които сигурно сте осигурени с топло, благодарение на тях, подземните труженици, ударници, герои на труда, на които трябва шапки да снемате, поклон да правите, а вместо това вие ги осъждате, защото за вас, представителите на реакцията, на хищническия спекулативен капитал, ...

Един от опозицията: Стара песен е това!

Александър Миленов (к): ... на черноборсаджии и благородници, са изродите на нашето общество, разните сунинги и зози (Възражения от опозицията) и тям подобни, които нищо не работят, а консумират богатата, добити с толкова труд, и се шият по софийските кафенета и кабарета.

Тончо Тенев (зНП): Дъде са въглищата, бе другарю?

Александър Миленов (к): Няма да ме провокирате! — На 9 септември 1944 г. българският народ, като сваля от власт фашистката палач, наследи ограбено народно стопанство, по-здрави властта в собствените си ръце, възстанови своите прогресивни политически и професионални организации, трябваше да се справи с най-трудните задачи за възстановяване на разрушеното стопанство на нашата родина. В изпълнение тези задачи българският народ запретна ръкави и по-единствения правилен и възможен път — пътя на упорит труд, ударничество и съревнование. По всички кътчета на младата ни република, по фабрики, мини, железници, работилници, в градове и села всекидневно изникват хиляди ударници, герои на труда, из средата на работници, селяни, инженери, техници, които дават наднормено производство, рационализират го с открития и пр.

За чест и слава на миньорите и особено пернишките, те първи поеха знамето на съревнование и ударничеството. С гордост те излъчиха из своите среди незапомнени герои на труда, първенци ударници, като родоначалника на ударничеството в миня „Перник“, 56-годишния копач, любящ пернишките миньори, Димитър Златарски, (Ръкоплескания от мнозинството), изпратен от тях тук като народен представител във Великото народно събрание, пет пъти първенец в съревнованието, награден с два ордена на труда, с 295% над нормата. Той е тук между нас.

От мнозинството: Да го видим!

(Народният представител Димитър Райков Златарски става прав. Бюрото, министрите и народните представители от мнозинството стават прави и продължително ръкоплескат)

Никола Петков (зНП): Вие ръкоплескахте и на Тончо Тенев след 9 септември.

Александър Миленов (к): Други ударници са: Симеон Иванов, копач от шахтата „Георги Димитров“ в Перник, с 314%; Димитър Асев, копач от шахтата „Георги Димитров“ в Перник, с 254%; Антон Божков, копач в „Попов дол“ Перник, с 215%; Стоян Ангелов, копач в „Царев круша“, с 207%; Захар Георгиев, копач в „Богданов дол“, с 183%; Владо Златков, копач в мина „Николаево“, с 326%; Благой Николов, копач в мина „Николаево“, с 316%; Запрян Михов — мина „Марица“, с 194%; Делю Ив. Делев — мина „Вулкан“, с 202%; Костадин Иванов, копач в мина „Твърдица“, с 203%, и още стотици и члудни герои.

А какво ще каже г-н Тончо Тенев за ентузиазиранияте ударници младежи, които прокопаха Хамбозския проход ...

Тончо Тенев (зНП): Това няма нищо общо с липсата на въглища!

Председателствуваш Атанас Драгиев: (Звъни)

Александър Миленов (к): ... и строят големите язовири „Росница“, „Тополница“, „Тамбоз“ и др?

Един от опозицията: Какво общо има тази работа?

Александър Миленов (к): Какво ще кажат той и неговите приятели от дясно за предстоящия героизъм на Димитровската младеж, която през 1947 г. ще бъде организирана в 50-хилядна бригада, която ще строи линията Перник—Волук, язовира „Студена“, язовира „Копрянка“, ще прокопае през недрата на Средна гора тунел, за да нахара р. Тунджа да напоява плодородното Старозагорско поле — 450—500.000 декара?

Тончо Тенев (зНП): Кажете нещо за пернишките въглища!

Александър Миленов (к): Да, г-да опозиционери, това е и ще бъде удар, последен и смъртоносен, върху вашите глави, за шастнето на трудовия народ в Народната република. Та не бива ли югославянските младежи, които със своето ударничество построиха в небивал кратък срок линията Бръчко—Бановичи? (Възражения от опозицията)

А що ще кажете, г-н Тончо Тенев и вие от опозицията, за стахановското движение, най-голямата чест и достоинство за руския трудов народ, олагодарение на което превзпълниха петилетките вместо в пет, а три в половина и четири години: превърнаха на задналата си аграрна, земеделска страна във високо индустриална и колхозно-механизирана! И за тях ли, г-н Тончо Тенев, ще кажете, че пречат на производството? Така говореше за стахановското движение фашистът Крапчев във в. „Зора“ и „Слово“. През време на фашистката диктатура така говореше и ти, Тончо Тенев, за нашите стахановци, защото си приличаха с Крапчев като две капки вода. (Възбуждения от опозицията)

Никола Петков (ЗНП): И вие му ръкоплескахте!

Александър Миленов (к): Г-да опозиционери! Великото стахановско движение създаде материалната база и стопанска мощ на Съветския съюз — силата на социалистическия строй и Червената армия за разгромяване на немския фашизъм и освобождаване победените народи, в това число и България, която искате да продадете на международната реакция чрез махзари, конспирации като „Неутрален офицер“ и пр. (Възбуждения от опозицията)

Така и нашите ударници, ползувайки се от опита и постиженията на своите славянски братя, руските работници, по пътя точно на ударничеството и съревнованието ще създадат материалната база и мощ на нашата свободна Народна република за ликвидиране нищетата във всички отрасли на нашето стопанство, а заедно с нея и на реакцията с нейните представители във Великото народно събрание. (Възбуждения от опозицията)

Г-да и г-жи народни представители! Г-н Тончо Тенев в запитването си е взел позата на защитник на трудовия народ и на перникските миньори, като казва, че те били по-зле от другите професии, че не им се дава отпуски, че при фашисткия режим са били по-добре, че в мината имало корупция, че чмало гоение на работниците и затова няма работници — и други демагогски нелепости, че отечественофронтовските комитети и профкомитети пречат на производството и затуй няма въглища. Така ли е всичко това?

Никола Петков (ЗНП): Горедолу е така!

Александър Миленов (к): Слушайте, слушайте! — През фашистско време минните работници бяха обслужвани само от един централен кооператив, където трябваше да се чака с дни в опашки за получаване хранителните продукти, а днес се обслужват от 22 добре обзаведени кооперативи по самите рудници и служби. През фашистско време се обслужваха само от три стола, днес — от 20, и то пак по рудници и служби, които ежедневно приготвяват здрава, евтина и питателна храна за 6.500 работници. За нуждите на тия столове и семейства на работниците, които не се хранят в столовете, мината разработи една зеленчукова градина от 250 декара, която само за 1946 г. даде 419.000 кг. доброкачествен и най-евтин в България зеленчук, а за 1947 г. ще работи още една зеленчукова градина от 150 декара.

Обзаведоха след 9 септември 8 бръснарници и миньорска шивалня; откриха втори работнически театър специално за миньорите, библиотеки, клубове и салони към всички рудници и служби, специална работническа чакалня за 1.500 души, където се прибират чакалните за извозване миньори, които по-рано зъзнеха по стрехи и пътища, откри се заболечебен институт за безплатно лечение, диспансер, детски ясли за деца на работниците; увеличиха се летните почивни станции от две на пет, през които само през лятото на 1946 г. са минали 2000 работници и 600 деца.

През фашистско време, па дори и след 9 септември, при Тончо Тенев, платените отпуски бяха годишно от 1 до 15 дни за всички, а сега, независимо от работните години, всеки миньор получава по 25 дни отпуск, следствие на което платените почивки от 63.000 за 1945 г. пораснаха на 142.000 за 1946 г.

Пенсията на миньорите бяха от 500 до 1000 лв. месечно, а с закона, проклян от XXVI обикновено Народно събрание през 1946 г., се увеличиха двайсет пъти; а на тия, които ще се пенсионирават сега, се увеличават четири до пет пъти (Ръкоплескания от мнозинството); и много и много други придобивки.

По новия надничен блок миньорите заемат първо място по размера на надниците. Що се касае до гоенето на работници и нямаме на свобода, то можем да кажем на г-н Тончо Тенев, че свобода нямаше през фашистско време. Миньорите са водили не една стачка и са дали много скъпи жертви за своята свобода.

Тончо Тенев (ЗНП): Ти ли знаеш или аз? Ти не беше тогава тук. Аз бях тогава там и знам каква беше свободата. Нямах право да приказваш.

Александър Миленов (к): Ти сега си у фашистите ушел. Я да ти кажа аз на тебе! Сега ти защитаваши фашистката реакция.

Никола Петков (ЗНП): Вие къде бяхте тогава?

Александър Миленов (к): И вярно е, че работниците те изгониха от „Перник“ и не те избрах. Те те изгониха от мината. И много добре направиха, че не те избраха.

Никола Петков (ЗНП): Вие къде бяхте? В мината ли бяхте тогава? Я кажете!

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Никола Петков (ЗНП): В България ли бяхте тогава?

Александър Миленов (к): Ще ти кажа, г-н Никола Петков.

Никола Петков (ЗНП): Бяхте другаде, в друга държава.

Александър Миленов (к): Ти казваше на перникския митинг пред миньорите, че Тончо Тенев е отечественофронтовец. Аз знам, че той е отечественофронтовец, колкото и ти си отечественофронтовец. Халваджията за бозаджията! (Смях и ръкоплескания от мнозинството)

Никола Петков (ЗНП): Ти си дошъл от чужда страна.

Александър Миленов (к): От коя чужда страна?

Никола Петков (ЗНП): Не знам къде си бил.

Александър Миленов (к): За него Русия е чужда, а Чърчил е свой. (Смях и ръкоплескания от мнозинството) Много си умен.

Никола Петков (ЗНП): Ще кажеш къде си бил.

Александър Миленов (к): Миньорите в миналото са правили не една стачка и са дали много скъпи жертви за своята свобода. Още в 1919 г. при полицейския министър Пастухов бяха арестувани, заплумбировани в конски вагона и интернирани 250 рудничари от Перник в Тревненския балкан, 7 души бяха пратени в затвора и един убит в Перник, а десетки бяха пратени в концлагери, други съдени. Не бе ли убит любимецът и водачът на миньорите Темелко Ненков? Не бе ли инж. Радославов, бившият директор на мина „Перник“, който беше с бастун работниците и по негова заповед бяха разстрелвани? Не бе ли прострелян младият рудничар Иван Гарванов? Не убиха ли 11 миньори в с. Ярджиловци, трима в с. Студена, един в Калкас и пр.? Не бе ли инж. Радославов, който заповяда на своята шайка да бъдат убити 6 работници-стачници от рудника „Кучиния“ и 13 ранени при стачката преди 9 септември 1944 г.? За тая ли свобода говорите, г-н Тончо Тенев? Кой честен човек може да възхвалява фашисткия режим като режим на по-голяма свобода отколкото я има сега? (Ръкоплескания от мнозинството. Възбуждения от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Тончо Тенев (ЗНП): Какво разправяш за Хаянбозз?

Александър Миленов (к): Ще Ви кажа. Имайте търпение! На иззола съм Ви настъпил. Търпете, търпете! (Смях сред мнозинството)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Тончо Тенев (ЗНП): Защо няма въглища?

Александър Миленов (к): Ако не искаш да слушаш, отивай си!

Един от опозицията: Говори вече половин час.

Александър Миленов (к): Тук от трибуната на Великото народно събрание излизат и говорят г-да опозиционерите, че нямало свобода, че сега било по-лошо от турско. Така могат да говорят само фашисти, агенти и провокатори, които никога не са били бити и видели терор. Днес българският народ е свободен и перникските миньори и ударници пазят достойно свободата си, и не е работа на Тончо Тенев да се грижи за това. Народът сам се е погрижил за това. Миньорите са дали много скъпи жертви за тая свобода и ще я пазят като зеницата на око си и никому не ще я дадат, г-н Тончо Тенев и вие от там! (Сочи опозицията. Ръкоплескания от мнозинството)

Христо Пунев (СЛ): Ако стане лошо, пак в тавана ще се криеш.

Александър Миленов (к): Г-жи и г-да народни представители! С горичите си демагогски аларми г-н Тончо Тенев иска да каже, че производството на мина „Перник“ намаляло, след като той бил изгонен от мината.

Един от опозицията: Това е така.

Друг от опозицията: Това е факт.

Александър Миленов (к): „Зеленото знаме“ от друга страна го представя като незаменим специалист.

Един от опозицията: И това е вярно.

Никола Петков (ЗНП): Анкета имаше и ти го призна.

Александър Миленов (к): Фактите обаче са уворито нещо. А те са следните.

Никола Петков (ЗНП): Ти сам призна при анкетата, че той е най-добрият директор на мина „Перник“.

Александър Миленов (к): През време на неговото директорство от 1 октомври 1944 г. до 30 юни 1945 г. средното дневно производство е било 8.408 тона, а след неговото изгонване в същият годинна, при същите условия, средното дневно производство е 8.714 тона, или с 336 тона дневно повече, а за 1946 г. — 8.593 тона, или с 131 тона дневно повече. (Ръкоплескания от мнозинството) Ето фактите, г-да!

Тончо Тенев (ЗНП): 8.400 тона средно дневно за цялата 1946 г. Министерът те опровергава.

Александър Миленов (к): През периода на неговото директорстване общата производителност на копач бе 3.620 кгр., а на подземен работник — 1.450 кгр. Без него: за копач — 3.874 кгр., а за подземен работник — 1.561 кгр., или в повече за копач 254 кгр. и за подземен работник 111 кгр. За приключената 1946 г. производството на копач е 4.240 кгр. и за подземен работник — 1.621 кгр., или в повече от времето на Тончо Тенев за копач — 620 кгр. и за подземен работник — 171 кгр. Това са фактите, г-н Тончо Тенев! (Възражения от опозицията) И те се дължат на Вашата бездейност като директор на мини „Перник“.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Завършвайте, г-н Миленов.

Никола Петков (ЗНП): Нищо, може да говори и до 8 часа! Правилник за вас няма. Карай!

Александър Миленов (к): За периода от 8 месеца той не е излязъл нито един път в рудниците, не свика нито една конференция на инженерно-технически персонал за нареждане и инструкция за увеличаване производството, а предпочиташе всеки ден да ходи до София, да разкарва леки коли и др. А безспорният напредък днес, г-да опозиционери се дължи точно на ударничеството и съревнованието на миньорите, на задружния труд на целия работнически и инженерно-технически колектив и на дейната помощ на профсъюзната организация.

От горните факти се вижда, че производството на каменни въглища не само не се е намалило в сравнение с това при фашистките управления и при Тончо Тенев, а се е увеличило. Също така се е увеличила и производителността както на копачите, така и на подземните работници.

Но тук във Великото народно събрание представителите на опозицията Никола Петков и Тончо Тенев заявиха, че производството било 3.900 тона, ...

Никола Петков (ЗНП): Да, това е вярно.

Александър Миленов (к): ... а вторият заявява, че е 3.100 тона, в това време, когато производството беше 10.000—10.500 тона дневно. (Възражения и възгласи от опозицията „Ха-ха-ха!“)

Един от опозицията: Намали малко.

Александър Миленов (к): Какво заставя тия г-да да лъжат и вблуджават честния и трудолюбив български народ от трибуната на Великото народно събрание? Г-да народни представители! Когато опозиция не е лъгала и кога е говорила право? И ако тук те лъжат, то що остава на други места? (Възражения от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Завършвайте.

Александър Миленов (к): Искате ли още факти, г-да опозиционери?

Христо Пунев (сЛ): Въглища искаме, не факти. Не давай факти, а въглища дай.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Александър Миленов (к): Г-да народни представители! Кой е интерпелаторът инж. Тончо Тенев, той позор на отрудения народ и особено на миньорите? Какъв е неговият лик?

Като директор на мини „Перник“ той събираше около себе си всички фашистки елементи и ги поставяше под своя закрила. Искане се уволнение на фашиста минен техник Евстати Кръстев, а Тончо Тенев го изпрати в командировка в други мини, за да руши производството. Същото нещо бе и с минния техник Първан Петков, когото командирова за приемане на минни подпори; инж. Разсуканов, за когото се искаше уволнение като отявлен фашист, бе повишен в длъжност началник в отдел Дирекция електрификация, откъдето бе уволнен като фашист.

Тончо Тенев (ЗНП): А сега е мобилизиран като необходим в електрификацията. Г-н министре! Провергайте го! Вие мобилизирахте като необходим инж. Разсуканов.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Александър Миленов (к): Христо Александрийски, водач на „Бранник“, вместо да бъде уволнен, бе изпратен в мини „Марица“. И пр. и пр. факти и документи.

Тончо Тенев се прояви като върл реакционер и антиработнически елемент, противник на всякакви придобивки на миньорите, за които дее крокодилски сълзи сега. Той е изпечен провокатор за саботиране производството. Той се яви като противник на откриване на 22 кооперативни магазини, 20 стола, разработване зеленчукова градина, бръснарница, зъболебен институт, работнически клубове и библиотеки, за които поменах по-горе. Той изкуствено създаде недоволство сред основната категория миньори, копачите, като не им даде 80 лв. повишение, дадени с министерско постановление веднага след 9 септември, а им удържа 2.400 лв. разлика в повишението, без да бъде дадено увеличението за акордната работа. Трябваше да се намеси рудничарският съюз, срещу който се яви Тончо Тенев, и след упорита борба да се поправи тая несправедливост.

След като не успя да провали откриването на 20 магазина, той, за да създаде недоволство и брожение сред миньорите, лично нареди да не се удържат ежемесечно сумите за получавани продукти от работниците, и след като се събраха за три месеца, нареди да

бъдат удържани на един път, като пусна свои агенти сред работниците, за да говорят, че сметките били объркани и че стойността на продуктите се удържа по два-три пъти.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Завършвайте.

Александър Миленов (к): Не е ли това образец на саботажство и провокация?

Председателстващ Атанас Драгиев: Завършете!

Никола Петков (ЗНП): Да говори! Правилникът не е писан за вас.

Александър Миленов (к): В запитването си Тончо Тенев говори за афери в мини „Перник“. (Възражения от опозицията) Слушайте, слушайте! Като такива сочи аферата с доставката на вилици и лъжички за минните столове, с подправени купони за въглища, подаръци за работниците, за надписване работнически надници и за чиновник, който бил начетен и сега е в лудницата.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно и продължително звъни) Завършвайте!

Александър Миленов (к): Сега завършвам, г-н председателю! Г-жи и г-да народни представители! Афера с вилици и лъжички, ако има такава, е станала през време на г-н Тенев. Покупката бе през ваше време, г-н Тенев! Вие сте я разрешили и следователно вие сте съучастник. Що се касае до последните две афери с купоните и надниците, действително имаше такива. Но в дъното на тях бяха профашистките елементи, останали от преди 9 септември, които вие, г-н Тенев, верен на реакционната си природа, така ревниво защитавахте, когато се искаше уволнението им като фашисти.

Христо Пунев (сЛ): Кажете защо няма въглища?

Александър Миленов (к): Но сегашните ръководители на мината, подпомогнати от бдителността на честни служачи и на народната милиция, успяха навреме, преди извършване на престъплението, да ги разкрият, уволнят и предадат в ръцете на правосъдието.

Колкото за начетен чиновник, по причина на което е в лудницата, такъв случай не съществува. Имаше чиновник честен и достоен за своята служба, който имаше нервно разстройство и бе изпратен в нервната клиника, и за слава и чест на минната управа и на отечественофронтовското правителство за награда бе изпратен на зимен курорт в Хисаря. Ако има болен, който е кандидат за лудницата, то това е запитвачът. (Смях сред мнозинството)

Христо Пунев (сЛ): Кажете защо няма въглища?

Александър Миленов (к): Но, г-да народни представители, народната поговорка казва: „Крадецът вика: дръжте крадеца!“

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни) Завършвайте!

Александър Миленов (к): Афери и престъпни деяния в мини „Перник“ е имало в миналото, една част са вършени от самия Тончо Тенев. Достатъчно е да се споменат само два-три факта.

Тончо Тенев (ЗНП): Лъжи и лъжи!

Христо Пунев (сЛ): Дайте въглища!

Александър Миленов (к): Слушайте, слушайте! За вас е полезно.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни)

Александър Миленов (к): Лицето Димитър Цветков Иванов, редовен ученик от 8 клас на Перникската гимназия, по Ваше лично нареждане, г-н Тенев, е назначен с работен номер 6373, без да работи в мината, и са му заведени редовни и извънредни 240 надници за 72.800 лв.

Тончо Тенев (ЗНП): Ами той е ваш партизанин сега. Сега е ваш човек, ремисет.

Александър Миленов (к): Работникът Коста Илчев Тасев, лично Ваше престоже, взет от рудника „Царева круша“, направен от Тончо Тенев куриер на мината между Перник и София, за времето от осем месеца му е броево във вид на командировки месечно по 15—20.000 лв. извън редовната заплата 102.857 лв.

През 1933 г. Тончо Тенев назначава в рудника „Полов дол“ лицето Лавренти Иванов Антонов за техник със заплата 3.662 лв., за което той сам си признава, че не се е дори мяркал в рудника на работа.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно и продължително звъни) Завършвайте!

Александър Миленов (к): А що ще кажете, г-н Тончо Тенев, за тоя факт: когато бяхте завеждащ рудника „Царева круша“, в 1940 г., между 18 и 22 август, когато работеха в забойа по двама копачи, а вие записвахте на чинии и на трето лице, без да е работило, и когато работниците, 20—30 души, дойдоха при вас да искат обяснение, вие ги заплашихте с арести? Между тях беше и народният представител, ударникът Димитър Златарски. Вие казахте, че ще изпратите полиция.

Тончо Тенев (ЗНП): Вие, които сте отсъствували 15 години от България и от Перник, кажете получихте ли си заплата за това

време и кажете колко пари сте получили? (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Александър Миленов (к): Така може да говори провокатор. Ти вавшичаваш фашистите.

През 1940 г. Тончо Тенев лично даде средства на известния международен бандит Йосиф Любенов, за да организира продажбата на брезнишката минерална вода. Това беше едно организирано предприятие, което имаше за цел да спекулира със най-ценното чувство на болния човек — стремежа към здраве, да използва това чувство на простите болни и бедни граждани в страната в предимно сугеривните селяни, за да ги ограбва безмилостно.

Тончо Тенев (зНП): Аз не съм бил тогава там.

Александър Миленов (к): И наистина сдружението Йосиф Любенов и Тончо Тенев, който, за да запази службата си в мина „Перник“, постави в предприятието своя брат Жечо Тенев, започна своята шарлатанска търговия. Най-напред подкупи тогавашните фашистки следпразнични вестници „Последна поща“ и „Празнични вестник“, които в редица статии направиха реклама на водата като най-лековит в света, която лекува всички болести, от язва чак до бездетство. След тази подготовка в същите вестници почнаха да се печатат благодарности на десетки подставени и подкупени лица, които срещу дребно възнаграждение, давайки си портретите, пишеха как са се излекували от най-тежките си болести с изпиването на няколко литра вода.

Димитър Георгиев (к): Заклучавай!

Александър Миленов (к): За по-голям успех в своята разбойническа търговия не закъсняха да привлечат и осъдения от Народния съд и разстрелян фашистки народен представител от Брезник Александър Симов и неговия роднина, И. т. н.

Г-жи и г-да народни представители! Вие вече чухте, че производството в рудниците на мина „Перник“ има и ще има. Производството се увеличава. (Ръкоплескания от опозицията)

Христо Пунев (сЛ): Производство има, въглища няма.

Александър Миленов (к): Производството се увеличава. Мина „Перник“ дават 83% от каменовъгленото производство на страната, но нуждите на нашата развиваща се индустрия и увеличен транспорт са нарастнали в по-голям темп от производството на въглища в страната въобще.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Завършвайте.

Александър Миленов (к): Фактически криза за въглища в индустрията и транспорта няма. Има такава за нуждите на отоплението. Но кой е виновен за това положение? Вина е в това, че фашистките управници не искаха развита индустрия, вследствие на което не разработиха други минни басейни.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни) Завършвайте!

Александър Миленов (к): Отечествонофронтското правителство със своята декларация днес мобилизира всички налични сили на народа за разработване и откриване на нови рудници и басейни, за увеличаването на въгленото производство и задоволяване изцяло увеличените нужди на индустрията, стопанството, транспорта и отоплението.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Силно звъни)

Александър Миленов (к): Свършвам.

Никола Петков (зНП): Нека говорят! За вас няма правилник.

Александър Миленов (к): Миньорите ще изпълнят с чест и достоинство задачите, които им се поставят, въпреки злостната провокация на хора като Тончо Тенев и др.

Да живеят нашите славни миньори, герои на труда! (Ръкоплескания от мнозинството)

Да живее отечествонофронтското правителство и неговият вожд Георги Димитров! (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител Стефан Димитров.

Стефан Димитров (зНП): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания от опозицията) Г-жи и г-да народни представители! Имам пълното съзнание, че мястото, от което се явявам да говоря, не е митингаджийска естрада, а трибуна, от която трябва да се чуят ясни, справедливи и честни мисли, от които да си вземат бележка преди всичко тези, които са се нагърбили с държавното управление. Неоправдано е да се проявява нервност и избухливост тогава, когато ще се говорят истини, колкото и горчиви да са те. Вие чухте изобилните доказателства в факти, изложени от нашия колега, народния представител нж. Тончо Тенев, за състоянието на работите в мина „Перник“ и за истинските причини за въглищната криза. Вие чухте и оправданията на уважания министър на електрификацията в природните богатства.

Ако с думи българският народ би могъл да бъде стоплен, ако с речи българските държавни железници биха могли да вървят,

и ако с писания по вестниците можеха да работят и да пушат фабричните комини, аз съм сигурен, че тая интерпелация нямаше да се поладе, затова защото целият български народ щеше да бъде добре отовляен и всички български държавни железници щяха да бъдат в пълен ред, както и фабриките. (Ръкоплескания от опозицията)

Ние четем и слушаме цели месеци наред, че производството на въглища се увеличава, че има ударничество и трудов ентузиазъм и че има съревнование. Но фактите са по-силни от всякакви доводи, от всякакви фокусничества. А фактите са тези, че българският народ мръзне (Ръкоплескания от опозицията), че железниците спират и че фабричните комини не пушат.

Димитър Котев (к): Нали казахте, че ще бъдете почтен на трибуната? А не сте почтен.

Стефан Димитров (зНП): Това са фактите.

Александър Миленов (к): Я разкажи ти, когато беше директор на област при фашистите, как вървеше работата в фашистско време и защо не се избра в своята околия, а избяга на друго място?

Стефан Димитров (зНП): Г-жи и г-да народни представители! Прави се една диверсия, като че ли интерпелацията е подадена срещу миньорите в мина „Перник“, като че ли интерпелацията иска да унижи и да оскъбни тези наистина герои на труда. (Ръкоплескания от опозицията)

Райко Дамьянов (к): Я попитай Тончо така ли говореше?

Стефан Димитров (зНП): Точно така.

Райко Дамьянов (к): А-ха!

Стефан Димитров (зНП): Ние с тая интерпелация съвсем не искаме да подценим труда и героизмът на миньорите. Напротив, искаме да ги възхваляем и да порицаем онези, които спъват, които унижават, които оскъбняват това работничество. (Ръкоплескания от опозицията)

Взимайки думата по този въпрос, аз не я вземам с претенцията на познавач на минното дело, нито като познавач...

Един от мнозинството: Обаче на хулит си познавач!

Стефан Димитров (зНП): ... на начините, по които ще се увеличава това производство с технически подобрения. Аз вземам думата като обикновен гражданин и като обикновен консуматор на въглища, знаейки, че няма въглища.

Един от мнозинството: В твоята кантора има ли въглища?

Стефан Димитров (зНП): И в кантората ми, за голямо съжаление, няма.

Г-жи и г-да народни представители! Кой от вас може да отрече стръзната липса на въглища за отопление дори през най-лошите зимни месеци? Кой може да отрече недостига на въглища и за нашите железници? Кой може да отрече тоя недостиг в индустрията? Ами кой ще има куража да твърди, че и тези оскъдни количества, които се дават било за отопление, било за железниците или индустрията, отговарят на елементарните условия, на които трябва да отговарят въглищата?

По тези въпроси никакви извъртания и оскувания не могат да заблудят и да отминат фактите. След като приемете, че въглища няма достатъчно, аз ви моля да се съгласите, честно, почтено и добросъвестно да потърсим причините. Не сме дошли ние тук да ругаем и да правим дискусии и диспут. Ние правим тази интерпелация, за да намерим заедно причините и да ги отстраним. И аз ви моля, съгласете се всички с тая констатация, че въглищата са недостатъчни и недоброкачествени.

Димитър Котев (к): Когато говореше министърът, вие спяхте ли?

Стефан Димитров (зНП): Нека приемем известни доводи и на г-м министъра за изхабяване на инвентара и т. н. Но аз ви питам: можете ли вие да отречете и едно друго условие, една друга причина, която има отражение за недостатъчното количество на въглищата в за недоброкачествеността им?

Един от мнозинството: Вярно ли е, че в Англия няма въглища?

Димитър Котев (к): Ще кажете ли една цифра поне, или само адвокатски извъртате? Дайте някаква сравнителна цифра!

Стефан Димитров (зНП): В едно предприятие, в което се работи кредитно с хора, а по-малко с машини, най-важното според нас условие за правилния му вървеш е да се знае от неговите ръководители, че хората, които са впрегнати в работа, са преди всичко хора, а не роби, нито номера. Знае ли се тая елементарна истина, никогата няма да се дойде до парадоксалното положение, работникът при едно работническо управление да бъде заставян принудително да ходи по събрания и митинги, да носи плакати и да се провиква: „Смърт на директора!“, смърт на този или на онези негов началник. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): Настоящ шарлатанин!

Стефан Димитров (зНП): Какво по-голямо оскъбление и унижение за един човек — та макар той да е и последен — от да не го

оставяте свободно да прецени трябва ли да отиде на едно събрание или не (Ръкоплекания от опозицията), а със заплашването за ускорение да го принуждавате да отиде на един митинг? Какво по-голямо унижение и оскърбление за един човек, след като е работил 8 часа тежък физически труд, да отиде под тежестите на някаква си табела...

Александър Миленов (к): Когато беше директор ти при фашистите, разкажи какво правеше? Тогава биеха работниците, а ти беше директор!

Стефан Димитров (ЗНП): ... и да стои цели часове да слуша речи, които може би не го интересуват, и да взема резолюции, за които той и хабер си няма? (Ръкоплекания от опозицията)

Димитър Котев (к): Смейш ли да я кажеш тая гадост пред миньорите?

Стефан Димитров (ЗНП): Може ли, г-жи и г-да народни представители, от един такъв работник, който по тоя начин е оскърбен, изморен и унижен, да искате на следващия ден да отиде навреме на работа бодър и с удоволствие да работи през деня?

Вълко Червенков (к): Вие не плачете на чужди гроб.

Стефан Димитров (ЗНП): Можете ли да вярвате и можете ли да убедите някого, че един такъв работник, който вчера е вземал резолюция срещу своя главен директор, днес срещу своя инженер завеждащ рудник, а утре може би срещу кондуктора си, ще бъде вече дисциплиниран, съзнателен и ще си гледа работата? (Ръкоплекания от опозицията)

Пола Драгойчева (к): А вие ще ги научите на съзнание и дисциплина!

Стефан Димитров (ЗНП): Тоя работник, благодарение на тия прийоми на неговото началство или на лица, стоящи във от работата, не може да има нито желание, нито съзнание за дисциплина и за дълг.

Един от мнозинството: Според вас, колко хубаво беше преди 9 септември!

Димитър Котев (к): Докажи с цифри това. Иначе ще излезе, че си най-голям шарлатанин. С цифри докажи това нещо!

Стефан Димитров (ЗНП): Г-жи и г-да народни представители! Един път разклатена и унищожена дисциплината, и то не от някой случаен и неудачен началник, а от една система, провеждана с авторитета и цялата тежест на централното държавно управление, даяте ли си сметка, може ли за ден-два или месец и повече да бъде възстановена тая дисциплина? Безспорно, аз отговарям, че това е невъзможно. А че то е невъзможно, показват ни го фактите.

Срещу бившия главен директор на мини „Перник“, нашия колега инж. Тончо Тенев, се започна борба още в началото на 1945 г. като фашист, профашист, покровител на фашистите, реакционер и т. н.

Димитър Котев (к): Той вече го доказа. Той го доказа преди малко на трибуната.

Стефан Димитров (ЗНП): Но след като той биде отстранен от мините, досега са изминали година и половина, близо две години, абсолютно нищо не се промени от дисциплината в мини „Перник“, напротив — тя отива все по-зле и по-зле.

Понеже чувам отгук-оттам гласове — да кажа по-подробни факти, аз ще ви прочета и конкретни факти. Нашият колега Александър Миленов е главният деец в цялата тази работа.

(Чете) „Грандиозният митинг на перникските миньори“. — Това е от в. „Миньор“ от 31 март 1945 г., в който се казва, че цялото работничество от мини „Перник“ се стекло на масовия митинг, така както се стича навсякъде, по „доброволен“ начин, на митингите — и там по същия начин.

След речта на др. Александър Миленов се взема резолюция, в която се казва: „Събрането констатира, че след 9 септември мини „Перник“ все още не са прочистени от фашистките елементи. На препоръките на оф комитетите за прочистване на мините от фашистки елементи директорът Тончо Тенев се противопоставя, като е взел под пълно покровителство всички фашисти. Уволни отявлени фашисти, като Иван Големанов, Петко Ковачев, Димитър Йорданов и др. и са отново назначени. Минният оф комитет е дал препоръка за уволнение на отявлени фашисти и агенти на полицията, като Наум П. Калънчиев, Мария Т. Нелиба, Асен Митов, Тома Николов и много други, които директорът е взел под своя защита и не ги уволнява.“

Запомнете, г-жи и г-да народни представители, че от тия лица, имената на които току-що прочетох, Мария Т. Нелиба е дъщеря на един чех, кондуктор в мини „Перник“ още от разработването на мините. Тя е била доведена пред г-да министрите, които са отишли да правят анкета в мини „Перник“. Съжалявам, че г-н Добри Терпешев не е тук, за да потвърди сам той, че когато е видял тази Мария Нелиба, се е засрамил и е казал: „Това ли са фашистите, които вие гоните?“ (Ръкоплекания от опозицията) Тя е една жена вече на 50-годишна възраст, абсолютно сама, винаги изкарвала прехраната си с труд. И в тоя момент, и понастоящем, след като Тончо Тенев вече е отстранен, тя е на работа в мини „Перник“. За такава фашистка, за такава покровителство на фашисти беше хайката срещу Тончо Тенев!

Асен Митов и Тома Николов, които също така са споменати в тая резолюция за фашисти, покровителствувани от инж. Тончо Тенев, и днес са на служба в мините. Аз ви питам: той ли е виновникът? Ако те са фашисти, защо не са изгонени? А ако не са фашисти, защо беше тая хайка срещу Тончо Тенев и тия лъжи и тия мизерии? (Ръкоплекания от опозицията)

Ето недобростъността на хората, които преследваха други, чисто партизански цели.

По-нататък в резолюцията се посочват и други имена: повишил инженер Иван Петров в мина „Николаево“, техник Мирчо Хафъзов при същата мина и др. Тия господа и днес са на работа, въпреки че още на 29 март 1945 г. са споменати от Работническата партия в Перник като фашисти, които трябвало да бъдат отстранени.

По-нататък: Йосиф Разсуканов, Димитър Краев, които били покровителствувани също така от него, и днес са на служба в София и в други ведомства.

Един от мнозинството: Защо ни губиш времето?

Стефан Димитров (ЗНП): По-нататък: (Чете) „Директорът се обявя пртив минния и околийския оф комитети; отрича правото на професионалните съюзи; разгони избраната жилищна работническа комисия; саботира стопанските мероприятия на мината; създава недоволства и дразни между работниците.“

Какви са тия дразни, какви са тия недоволства — абсолютно нищо не е казано.

Накрая в резолюцията се казва: (Чете) „Пред вид на горните факти и много други още околийският и техническият оф комитети и ръководството на рудничарската сесия са изпратили изложение и резолюция до Министерския съвет и Националния комитет на ОФ, в които са осъдили профашистката политика на Тончо Тенев и са искали неговото отстранение. Въпреки всичко това той остава да работи...“

Точка трета: (Чете) „Ние искаме от Министерския съвет незабавното уволнение на директора на мини „Перник“ Тончо Тенев. Ние заявяваме, че в името на интересите и бъдещето на нашия народ, в името на народното стопанство, главно мини „Перник“, ст днес ние не ще изпълняваме фашистките заповеди на Тончо Тенев и неговите агенти.“

Гочо Грозев (к): Добре са казали.

Стефан Димитров (ЗНП): Г-да и г-жи народни представители! Много лесно е тогава, когато човек е в опозиция, да говори и да потиква работническото към неподчинение и към стачки. Но тогава, когато вие сте ръководители на държавата, когато сте управници, давате ли си сметка за резултатите на тая ваша дейност? Ето ги — резултатите са налице!

Един от мнозинството: Уволнение на директора.

Стефан Димитров (ЗНП): Ние сме таксувани в продължение на две години като саботьори, като реакционери, като фашисти, като диверсанти и не знам какво. Ето кои са реакционерите, саботьорите и рушителите на Отечествения фронт! (Ръкоплекания от опозицията)

Ако тая дейност не беше налице — питам ви — инж. Тончо Тенев не можеше ли и днес да бъде на мястото си?

Председателстващ Атанас Драгиев: (Продължително звъни)

Стефан Димитров (ЗНП): Ако инж. Тончо Тенев беше абсолютно вреден за държавата...

Председателстващ Атанас Драгиев: (Продължително звъни)

Един от опозицията: Десет минути има още.

Стефан Димитров (ЗНП): Прегледоворившият говори 40 минути. Моля Ви се! — Ако инж. Тончо Тенев трябваше да бъде отстранен — по някакви си партизански съображения, защо беше необходимо да се свикват митинги, за да се разлага дисциплината в работническото?

Димитър Котев (к): Абе как можете да говорите толкова несериозни и излишни работи след изложението на г-на министър?

Стефан Димитров (ЗНП): Вие можете да го отстраните с една заповед — и да се свърши. Но вие искате да правите межданска, площадна политика. Ето резултатите от тази ваша политика!

Г-жи и г-да народни представители! Аз съжалявам, че с много малко време разполагам. Бих искал само един малък документ да ви прочета, за да видите колко са справедливи атаките срещу инж. Тончо Тенев, Дирекцията на полицията, която издаваше навремето и на вас и на нас еднакви документи за патриотизъм, ето какъв документ е издала за Тончо Тенев. Слушайте, няма да го чета целия, а ще прочета само една малка част: (Чете)

„По убеждение в миналото още като студент инженер Тенев е бил комунист, впоследствие земеделец-пладянец, във връзка с в добро приятелство с Гичев, Евгени Здравков, Стефан Димитров, Иван Велинов, Борис Бумбаров, Георги Вълков и др. Връзките и срещите си инж. Тенев, особено с Евгени Здравков, Иван Велинов и Стефан Димитров, всички кандидати за народни представители, прави почти постоянно в кантората на Евгени Здравков в кафене „Корона“, нахождащо се“ — и т. н.

Това е, г-да народни представители, докладът на Дирекцията на полицията от 11. II. 1937 г. Ето още един документ — няма да го чета, за да не ги отнемам времето — със същото съдържание издаден от полицейския комедант пак на мини „Перник“.

Димитър Котев (к): Шом може да сменява така — комунист, земеделец — може да стане и фашист.

Стефан Димитров (ЗНП): Тия, за които вие твърдите, че са фашисти и че трябвало да бъдат уволнени, защо ги държите днес? Значи, това е било претекст да тормозите предприятието, Тончо Тенев и Земеделския съюз. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): Защо не казахте две сравнителни цифри? Защо така несериозно говорите по този сериозен въпрос?

Стефан Димитров (ЗНП): При тази обстановка, създадена изключително от членовете на Работническата партия — комунисти в минни „Перник“, кажете, за Бога, ние ли бяхме саботьорите и рушителите в Отечествения фронт, или вие? И днес, като признавате, че без дисциплина, без единоначалие и без чиновничество не е възможно да се повдигне производството в минни „Перник“, смятате ли, че отчитате една грешка? Аз преди няколко дни четох, и вече не един път, а много пъти в „Работническо дело“ и „Отечествен фронт“ се повдига сериозно глас за единоначалието.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни)

Стефан Димитров (ЗНП): Питам ви: това единоначалие, което вече се налага, защо не може да бъде разбрано навремето, че е необходимо? Аз разбирам, че да се отчете човек, това значи да си изплати това, което дължи, или да поправи това, което е разрушил; а ако не може да го поправи, да получи наказание, така както отговарят законите и правосъдието. Но вие да грешите, а ние да страдаме, вие да се отчитате, а ние да плащаме, (Ръкоплескания от опозицията) вие да се учите да бръснете на главата на българския народ, (Ръкоплескания от опозицията) а българският народ да превързва нарязаните си меса, това, съгласете се, не може и не бива да продължава. (Ръкоплескания от опозицията)

Г-жи и г-да народни представители! Второто много съществено условие за правилния вървеж на едно предприятие е компетентността, разумността и честността у ръководните лица.

Председателстващ Атанас Драгиев: (Продължително звъни) Моля, времето Ви изтече.

Стефан Димитров (ЗНП): Само една минута още. — Ако смятате, че ветеринарният лекар трябва да се занимава с възгледния проблем, а минният инженер — с медицина, зарзаватчицата — със строителство и кебапчицата — с тухларство, нека никому не е чудно, че работите ще вървят от зле към по-зле и че цялата ви дейност ще се изчерпи в отчитане на грешки. (Ръкоплескания от опозицията)

Завършвайки, г-жи и г-да народни представители, от името на нашата парламентарна група аз предлагам следния дневен ред: Великото народно събрание, след като изслуша интерпелатора, министъра на електрификацията и станалите разисквания по интерпелацията, одобрява отговора на министъра за водената от него политика и порядките в минни „Перник“. (Ръкоплескания от опозицията)

Подпредседател: АТАНАС ДРАГИЕВ

Димитър Котев (к): Безсрамно празнословие.

Председателстващ Атанас Драгиев: За да се даде възможност на г-да народните представители да участвуват в народния празник „Св. Трифон Зарезан“, председателството на Великото народно събрание, в съгласие с правителството, предлага да се прекратят разискванията по тази точка от дневния ред, а така също и утре, петък, заседание да няма.

Онези г-да народни представители, които са съгласни с това предложение на представителството, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Следващото заседание ще се състои идния вторник със следния дневен ред:

1. Отговор на запитването на народния представител инж. Тончо Тенев към министъра на електрификацията, водите и природните богатства. (Продължение на разискванията)

2. Одобрение предложението за одобрение 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 29 януари 1947 г., протокол № 16 — относно освобождаване от бандеролно право и други данъци и такси 2.000 кгр. войнишки цигари.

Първо четене на законопроектите:

3. За шатните таблици на държавните служители.

4. За временно уреждане въпроса за покупките на тютюна реколта 1946 г.

5. За изменение и допълнение на закона за самоиздръжка на държавните и държавно-автономните стопански предприятия.

6. За учредяване Народен фонд за индустриализация, напояване и електрификация.

7. Одобрение предложението за одобрение 10. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 10 януари 1947 г., протокол № 3 — относно отдаване на концесия гравитните произведения на Бръшлянското и Тутраканското държавни блага.

Първо четене на законопроектите:

8. За управление и ликвидация на придобитите от държавата имоти.

9. За Дирекция на цените.

10. За одобрение държавния стопански план за 1947 и 1948 г.

11. За закриване на Погасителната каса, учредена с наредбата закон за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита.

12. За улесняване сливането на кооперативните сдружения.

Второ четене на законопроектите:

13. За допълнение на наредбата-закон за заема на свободата.

14. За изменение и допълнение на закона за наказателното съдопроизводство.

15. За държавния монопол на тютюна.

Онези г-да народни представители, които са съгласни с прочетенния дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Обявявам заседанието за закрито.

(Закрито на 18 ч. 15 м.)

Секретаря: { ИВАН П. ДИМИТРОВ
ДИМИТЪР ЧОРБАДЖИЕВ

Началник на Стенографското отделение: ТОДОР АНГЕЛИЕВ